

СТЕНОГРАМА

засідання "круглого столу" Комітету Верховної Ради України
з питань охорони здоров'я на тему:
"Роль жінки у збереженні здоров'я сім'ї і нації"

3 березня 2017 року

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дорогі друзі, шановні колеги, дорогі представники жіноцтва, дружини, матері, сестри, наші почесні гості! Дозвольте, будь ласка, розпочати наш весняний урочистий "круглий стіл", який, власне, присвячений ролі жінки у збереженні здоров'я не тільки власної родини, а і здоров'я всієї нації.

Я би хотіла, щоб ми наш "круглий стіл" почали з хвилини мовчання. Прошу зараз вас всіх піднятися і згадати всіх наших побратимів, чоловіків, братів, батьків і тих, які загинули під час військових дій на сході нашої країни, і тих шахтарів, які загинули вчора на шахті.

(Хвилина мовчання).

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую. Прошу сідати.

Сьогодні серед тих почесних гостей, які завітали на наш "круглий стіл", є Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет. Зараз я хотіла би надати Патріарху слово і попросити про нашу спільну молитву.

СВЯТІЙШИЙ ПАТРІАРХ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ ФІЛАРЕТ. Шановні учасники "круглого столу", як завжди перед всяким добрим ділом, треба закликати Боже благословення на нашу добру справу. І тому я прошу всіх помолитися нашою молитвою, яку, думаю, знаєте ви всі: "Отче наш".

Отче наш, що єси на небесах, нехай святиться ім'я твоє, нехай прийде царство твоє, нехай буде воля твоя як на небі, так і на землі. Хліб наш насущний дай нам сьогодні і прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим. І не введи нас у спокусу, але визволи нас від лукавого. Бо твоє є царство і сила, і слава Отця, і сина, і Святого Духа нині і повсякчас і навіки віків. Амінь.

Благословення Господнє хай буде зі всіма вами!

Прошу, сідайте.

Дорогі учасники "круглого столу"! Насамперед я хотів вас всіх привітати від імені Української православної церкви Київського патріархату. Ми зібралися в складний час для України, але і питання, яке буде обговорюватися на цьому "круглому столі" дуже важливе. Це, насамперед, сім'я і нація.

Нація без сім'ї існувати не може. І ми бачимо, як рушиться сім'я, а з рушінням сім'ї скорочується населення європейської цивілізації. І це є великою проблемою європейської цивілізації. Яка причина? Причина та, що ми не маємо міцної сім'ї. І ми всі знаємо, що дійсно сім'я не міцна в наш час, бо розлучень майже стільки, скільки й шлюбів. А яка причина? А причиною є відсутність любові. Бо Ісус Христос сказав, що в останні часи ослабне любов. І ми бачимо, що ця любов стає все слабшою і слабшою через те, що немає в сім'ї міцної любові, немає міцної сім'ї. А немає міцної сім'ї – немає народження дітей. Оце є головна причина. Причому справжня любов, яка повинна бути між чоловіком і жінкою, між батьками і дітьми, спотворюється і підмінюється справжня любов любов'ю чоловіка до чоловіка, а жінки до жінки. І це є порушення божественної установи – порушення призначення самої людини.

І тому для того, щоб була міцна сім'я, треба зміцнити любов. А як цю любов можна зміцнити, яким чином? Без божественної допомоги цього зробити неможливо. Господь закликає нас любити Бога і любити ближніх своїх, закликає! Але ми цей заклик часто не чуємо. І коли ми не чуємо цього заклику, то тоді Господь створює нам умови, такі умови, в яких ми повинні виявити: маємо ми цю любов чи не маємо.

І Господь створив нам умови: війну допустив. І в цій війні ми бачимо виявлення нашої любові. В чому вона виявляється? А в тому, що молоді люди і не тільки молоді віддають своє життя. Тобто віддають саме дороге – життя. Заради чого? Заради любові! До кого? До своєї сім'ї, до своєї Батьківщини, до своєї держави. За це віддають життя молоді люди. Любов це? Справжня любов! Бо Ісус Христос сказав: "Не має ніхто більшої любові, як той, хто віддає душу свою, тобто життя, за друзів своїх". А тим, які і не захищають землю, але допомагають армії, захисникам, допомагають тим, хто постраждали, виявляють любов чи ні? Виявляють. Їхня любов виявляється в тому співстражданні, яке вони мають до людей, які страждають. І через ці страждання, через ці прикрощі, в яких ми опинились, Господь пробуджує в наших серцях любов. А якщо людина має в своєму серці любов, то наслідком може бути і міцна сім'я.

Ми віримо, що Господь допоможе нам у цій нашій біді. Я бажаю, щоб нашими зусиллями ми це питання про зміцнення сім'ї і зміцнення нації піднімали якомога більше, сильніше і розповсюджували, бо від цього залежить наше майбутнє. Якщо ми не будемо мати сім'ї, то не будемо мати і своєї нації. Нехай Господь нам допомагає в цій святій справі.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякуємо Святійшому Патріарху Київському і всієї Русі за добре слово. Я думаю, що для кожної присутньої тут жінки і для чоловіка є дуже важливо почути такі добрі та справжні слова, тому що молекул фальші в нашому суспільстві останнім часом, власне, з кожним днем

стає все більше і більше. Нам потрібно навчитись ці молекули фальші знищувати і не пускати їх в своє оточення.

Я дуже щаслива сьогодні мати в цій залі таких неймовірно цікавих гостей. Я пишаюсь тим, що кожна жінка, яка сьогодні тут присутня, це жінка, яка зробила себе сама. Безперечно, коли я кажу, що зробила себе сама, я говорю про ті досягнення, які досягнула ця жінка, про те, що кожен з вас зробив для себе, для своїх установ, для нашої держави.

Перед тим, як ми почнемо з вами спілкування, а, власне, сьогодні у нас не буде наукових доповідей, я би дуже хотіла, щоб цей "круглий стіл" сьогодні став такою відправною точкою, коли ви знайдете тут ваших однодумців, цікавих співрозмовників, тих жінок, з якими можна буде далі рухатись по життю, далі змінювати країну, далі розбудовувати нашу державу. І мені чомусь здається, що українські жінки спроможні зробити те, що поки що не вдалось чоловікам, а власне - згуртуватися, об'єднатися, збудувати міцну родину і цією міцною родиною має стати вся наша держава. Два роки тому Святійший Патріарх Київський благословив нас, нашу команду, на створення громадської платформи "Люди допомагають людям". У вас лежать такі книжечки на столах. І тут присутня Наталка Воронкова, яка, власне, придумала ці слова – "Люди допомагають людям". І ця платформа – платформа прямої адресної допомоги родинам наших героїв, які віддали своє життя для того, щоб ми могли продовжувати жити і змінювати країну. На цій платформі, яка не є фондом, а яка просто є електронним механізмом допомоги родинам, сьогодні понад 230 родин, які за час існування платформи напрямую отримали на свої рахунки біля 5 мільйонів гривень допомоги. І у нас зараз в залі присутні дві компанії, крім того, що люди напрямую помагають цим родинам, у нас є дві компанії, власне, два донори.

І я би хотіла представити Філю Іванівну Жебрівську. Філя Іванівна, підніміться, будь ласка. *(Оплески)*.

Я думаю, що, власне, всім відоме ім'я Філі Іванівни і її підприємства, яке виробляє українські медикаменти, якісні медикаменти, це підприємство, яке допомагає і армії, і фронту, і за останній рік Філя Іванівна і її компанія перевели на рахунки родин понад 1 мільйон 100 тисяч гривень.

І зараз я надаю слово Святійшому Патріарху Філарету для того, щоб він вручив вам, Філя Іванівна, медаль. Будь ласка.

СВЯТІЙШИЙ ПАТРІАРХ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ ФІЛАРЕТ. Шановна Філя Іванівна! Я від імені нашої Церкви хочу нагородити вас медаллю за любов до України і жертвність, як благословення на ваші майбутні добрі справи.

ЖЕБРІВСЬКА Ф.І. Дякую.

(Оплески).

СВЯТИЙШИЙ ПАТРІАРХ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ
ФІЛАРЕТ. Такою ж медаллю нагороджується Гуменюк Микола Іванович.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Я би хотіла сказати, що Гуменюк Микола Іванович, власне, засновник також компанії "Юрія-Фарм", яка на пряму родинам передала понад 1 мільйон 600 тисяч прямої адресної допомоги. І, Миколо Івановичу, ми дякуємо вам і за вашу жертовність, за вашу відповідальність, за вашу життєву позицію від імені всіх родин, які є на платформі.

(Оплески).

СВЯТИЙШИЙ ПАТРІАРХ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ
ФІЛАРЕТ. І Раїса Юріївна Шматко також нагороджується медаллю за любов до України і жертовність.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Пані Раїса не є, власне, донором громадської платформи "Люди допомагають людям", але пані Раїса веде дуже велику громадську і волонтерську роботу, і я думаю, що відома всім тут присутнім.
(Оплески).

А тепер, власне, ми переходимо до дружнього спілкування. Я би хотіла, щоб в той час, який сьогодні ми маємо, я дуже сподіваюсь, що такі "круглі столи" у нас будуть в майбутньому проходити кожного місяця. Саме тому ви маєте такі невеликі анкети, щоб ви могли там написати імена тих жінок, яких ви вважаєте за потрібне запросити на такі "круглі столи" і теми наших майбутніх "круглих столів", які мають стати, в тому числі таким керівництвом до наступних кроків, як нам змінювати парламент, як нам розбудовувати державу, як нам захищати права жінок, власне, як нам будувати нашу країну.

Зараз я би дуже хотіла, щоб вас сьогодні привітали, оскільки весна, жінка, у нас сьогодні в залі присутня дуже вибіркова кількість чоловіків. Це ті чоловіки, які є одними з найкращих в Україні і зараз хочу надати слово для привітання президенту Академії медичних наук Віталію Івановичу Цимбалюку.

ЦИМБАЛЮК В.І. Дякую.

Вельмишановні пані і панове, перш за все маю важливе доручення, високу честь привітати вас від президії Національної академії медичних наук України, якщо дозволите, то я встану, і хочу побажати сьогоднішньому засіданню успіху і щоб вирішили багато питань, тому що дійсно тема надзвичайно важлива – "Роль жінки у збереженні здоров'ї сім'ї і нації". Це

дійсно та тема, яка робить майбутнє нашої країни, але я думаю, що це питання буде висвітлено у тих виступах, які будуть.

Я хотів би сказати, що в оцей період –весна і те свято, яке одні хочуть відкинути, інші хочуть залишити, а я думаю, що його треба залишити, тому що завжди з весною приходить свято жінки, приходить свято кохання, тому наша академія, в якій, на жаль, переважно чоловіки, щиро вас вітає з цим святом весни і жіноцтва. Ми чудово розуміємо, що жінка це і мама, і сестра, і донька, і кохана дружина, жінка це всесвіт і якщо не буде жінки, світ дійсно загине. Тому дуже хотілось би передати це вітання, побажати вам здоров'я міцного, побажати вам, щоб наступив, ну, всім нам, накінець мир на нашої українській землі і ті величезні кошти, які тратяться на війну, ми могли спрямувати на медицину, на тих дітей, які народились і які ще не народились, які будуть народжені в цій незалежній державі.

А оскільки жінка, тут Святійший Патріарх дуже гарно сказав про любов, жінка дійсно несе любов. І мені завжди подобається, що які б там не були тости, жінки завжди піднімають тост за любов. То я би хотів сказати: хай вона вас супроводжує все життя. Але мій життєвий досвід показав. і я вам бажаю, щоб ви були хоч трошки закохані. Хто хоче багато, закохуйтесь в чоловіка свого. Якщо нема чоловіка, в когось іншого, але щоб ви були закохані. Ви зовсім інші, коли ви закохані! Хай оце відчуття закоханості супроводжує вас все життя. Я вам щиро цього бажаю, тому що тільки це дасть можливість вам бути щасливими і повноцінно відчувати життя. Ще раз вас вітаю від імені всіх академіків, членів-кореспондентів нашої Академії! Здоров'я вам, щастя! Хай Бог вас береже! І, якщо ви дозволите, оскільки я би хотів всіх вас привітати і обняти, я тоді від Академії привітаю сьогодні нашу голову Ольгу Вадимівну, яку дуже люблю і шаную. І таке вітання вам всім.
(Оплески)

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую.

Я в продовження слів, Віталій Іванович, хотіла сказати, що я також, знаєте, вважаю, що любов – це не обов'язково любов до чоловіка. І я щиро хочу сказати (от дівчата сидять тут з лівого боку – дружини наших загиблих героїв): я в вас закохана, я вами пишаюсь – тими, якими ви є, Ірочка! І я хочу сказати, що бути закоханим можна не тільки в чоловіка (це не ображаючи чоловіків). Можна любити життя. І ми маємо сьогодні дякувати, власне, Богу за те, що він нам дав життя і дав нам сили бути разом, сили об'єднатися, сили працювати і сили знайти те, що нас об'єднує, а не те, що нас роз'єднує.

І зараз в продовження теми про кохання коротке слово для привітання нашому головному акушеру-гінекологу, який зустрічає всіх жінок з наслідками кохання, - В'ячеслав В'ячеславович Камінський.

КАМІНСЬКИЙ В.В. Дякую, Ольго Вадимівно.

Мені надзвичайно приємно бути сьогодні на цьому чудовому зібранні. І для мене взагалі, як для кожної нормальної людини, почуття до моєї матері, власне, моєї мами і до кожної жінки як до мами, воно абсолютно чітко відображене. На превеликий жаль, сьогодні якимось впали пріоритети, якимось вони змінилися, і сьогодні ми вже це чули, на превеликий жаль, кількість дітей, народжених сьогодні в державі, зменшилась, дуже сильно зменшилась. І забули ми про добро, забули ми про відношення до близької людини. Це відображається в будь-чому, навіть на вулиці, як їдуть поряд машини, підрізаючи один одного. І поки ми до цього не повернемося, поки ми не зробимо оце базове відношення до мами, до жінки, любов до ближньої людини якимись основними критеріями, домінуючими, до тих пір буде продовжуватися те нещастя, оте лихо з державою - війна, і людей будуть вбивати, поки ми, кожен з нас, не зможемо всередині себе прийти у той гармонічний стан, який базується на основних людських принципах.

Я дуже хотів би, щоб ми в своїй професійній діяльності не зустрічалися з хворобами жіночими, щоб ми не зустрічалися з бідами людськими, а щоб спеціальність, заради якої, власне кажучи, мабуть, кожен акушер-гінеколог пішов, – це давати радість материнства і отримувати оці посмішки новонароджених, щоб вона нічим нас не затьмарювалась, щоб нічого нам не заважало в отриманні отого нашого позитивного результату.

Я бажаю всім народити здорових, щасливих дітей. Я бажаю, щоб кожна дитина в нашій державі була очікуваною і бажаною! Я бажаю, щоб сімейні цінності в тому числі стали пріоритетними.

І вітаю всіх зі світом! Абсолютно згоден з Віталієм Івановичем, ну не можна позбавляти! І так жінки у нас усім обділені і змушені в зв'язку з гендерною рівністю заробляти гроші і ходити на роботу, не менше чим чоловіки, і більше навіть працювати. І вони, в якомусь сенсі, обділені нашою увагою. Хоча б у свято, щоб кожен чоловік згадав, сьогодні чи завтра жіноче свято, коли треба своїх рідних людей і близьких привітати, чи навіть просто посміхнутися на вулиці тим жінкам, які їдуть.

Я вітаю вас із наступаючим святом! І підтримую Віталія Івановича: свято треба зберігати. Вітаю вас! *(Оплески)*.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, пане В'ячеславе.

Я би хотіла сказати, що від справжніх жінок ніхто не може забрати свято. Тому що свято в кожній з нас і ми можемо це свято дарувати один одному. І я дуже хотіла би, щоб, власне, сьогоднішній день і наше спілкування стало святом для кожного з вас, щоб ви знайшли рідну душу за цим столом.

Трошки статистики. Сьогодні жінок в Україні на 3 мільйона 155 тисяч 117 осіб більше ніж чоловіків. І хочу сказати, що у нас є перевага не тільки кількісна. *(Сміх)*.

Якщо би ви мені задали питання і попросили мене проаналізувати якість чоловіків і жінок у парламенті, я би абсолютно однозначно сказала, що ті жінки, які представлені сьогодні в українському парламенті, у них середньостатистично професіоналізм, етика і моральність значно вищі, ніж у тих чоловіків, які представлені в парламенті. І я дуже сподіваюсь, що жінок з часом буде ставати більше.

І нещодавно ми були у відрядженні з нашими чоловіками-парламентарями, і він каже: "Слухай, от оце ви прийняли там закон, що 30% має бути обрано. Для чого це вам треба?" Я кажу: "Слухай, це не там треба, це взагалі вам треба". Він каже: "А чому нам треба?" Я кажу: "Ну як? Прийде скоро час, коли жінок у парламенті буде більше, то вас бодай буде 30%! Ви будете трошки захищені".

Тому нам є куди рухатись. І я абсолютно впевнена, що колись буде такий день, і в той день в Україні буде мир, в Україні буде злагода, і Україна буде розвиватися для України. Тому що жінки – це ті створіння, які дають життя, які несуть відповідальність.

І саме тому, що жінки несуть відповідальність, ми з вами живемо на 10 років більше в Україні середньостатистично ніж чоловіки. Середня тривалість життя українських жінок складає 76 років, чоловіки живуть 66 років. Це найбільша різниця, яка є в Європі! Тобто нам потрібно працювати з чоловіками.

І я абсолютно впевнена, що спільними з вами зусиллями ми можемо зробити так, щоб середня тривалість життя жінок українських через 10 років була більше ніж 80 років. Я готова довести це цифрами, фактами і дуже простими кроками, які навіть не потребують грошей. Я думаю, що всі ми разом, якщо ми все поставимо собі за мету, ми обов'язково це зробимо.

Зараз надаю слово для виступу Уповноваженій Верховної Ради України з прав людини пані Валерії Лутковській. Будь ласка.

ЛУТКОВСЬКА В.В. Дякую дуже.

Шановна пані головуєча! Шановні учасники і учасниці сьогоднішнього "круглого столу"! Ви знаєте, коли Ольга Вадимівна надіслала мені це запрошення, я задумалась: роль жінки у збереженні здоров'я сім'ї та нації. Я задумалась над першим: яка сьогодні українська жінка? Це дочка, це мати, це бабуся, це дружина, це воїн, це адміністратор і керівник, це політик, це людина, яка практично може займатись чим завгодно. Але у мене виникло питання: а чи можна зараз виділяти якусь окрему роль жінки в збереженні здоров'я сім'ї і нації?

І знаєте, мені теж захотілось поговорити про любов, але про іншу любов, якої нам з вами не вистачає. Про любов до нас з боку держави. Ви подивіться, у 2015 році закінчується одна державна програма, яка мала назву "Репродуктивне здоров'я нації на період до 2015 року". Вона розпочалась у 2006 році. Ви займаєтесь цими питаннями, ви знаєте. Скажіть, будь ласка, а

хто-небудь звіт у публічному доступі бачив? Є тільки статистика, державна статистика, яка показує, що, на жаль, якогось прориву з боку держави в підтримці якраз ролі жінки у збереженні здоров'я сім'ї не відбулося, на жаль, тому що станом на сьогоднішній день у нас досить високий рівень онкологічних захворювань серед жінок, тому що у нас поширюється, на жаль, все більше і більше жіноче безпліддя, тому що у нас на сьогоднішній день рівень абортів є дуже і дуже високим. І це означає, що, на жаль, на сьогоднішній день жінці важко виконувати всі ті функції, які держава на неї поклала.

З іншої сторони, у 2016 році закінчилась інша програма, яка взагалі-то мала назву стосовно сприяння підтримці сім'ї. Але, по-перше, ця сама програма не передбачала жодних конкретних дій так, щоб дійсно сприяти і підтримувати сім'ї і, відповідно, в тому числі і роль жінки в сім'ї. Так, крім усього решти, ця програма не була профінансована належним чином. І тому так само ми з вами не знаємо, яким чином вона закінчилась, що вона має в позитиві і чи має взагалі якийсь позитив.

Тому, відповідно, якщо говорити про любов держави до жінки, то тут нам є ще що покращувати, тому що поклавши на жінку величезну кількість обов'язків сьогоденним життям, на жаль, держава не підтримує цю жінку. Так, у нас є квота в 30 відсотків в списках політичних партій. Це, звичайно, дуже добре. І навіть є закон, який говорить про рівність жінок і чоловіків. Але давайте згадаємо, як воно – бути рівними з чоловіком у випадку, коли в нашій свідомості традиційно закладено значно більше обов'язків для жінки, ніж для чоловіка, і жінці значно важче дорости до того рівня політика, який може опинитись в списках політичних партій, аніж чоловікові, якого жінка завжди опікає, завжди за нього турбується. Хто думає про ту жінку, яка зранку має і сніданок приготувати, і чоловіку одяг приготувати, а потім ще й самостійно стати керівником такого підприємства, яке сьогодні, наприклад, очолює пані Жебрівська? Це важко.

На жаль, з боку держави допомоги немає. Це означає, що нам треба спонукати державу до того, щоб така допомога була, щоб було певне розуміння, перспективне розуміння з боку держави того, яким чином держава має допомоги жінці, для того щоб жінка мала можливість виконати і свою природню функцію, зокрема це питання репродуктивного здоров'я жінки, і, крім того, щоб жінка мала можливість виконати й інші функції, які вона сьогодні через всі страждання, через всі проблеми, але, тим не менше, виконує в нашому суспільстві. Тому нам з вами спонукати державу до уваги і до любові до себе. Дякую. *(Оплески)*

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую.

Я би в продовження такої гострої теми хотіла сказати, що сьогодні в ув'язненні в Україні відбувають покарання понад 2 тисячі жінок. І я колись проїхала всі українські тюрми, де перебувають жінки, всі жіночі тюрми і

підліткові колонії. Я була в кожній і мала можливість дивитись в очі тим жінкам і молодим дівчатам. Молоді дівчата переважно, які знаходяться в ув'язненні, це або наркотики, розповсюдження наркотиків або крадіжки. І я досі пам'ятаю, наскільки я була здивована, коли дізналася, за що сідають перший раз жінки у віці після 45 років. В це важко повірити, що коли в Україні жінка коїть злочин, проживши свідоме життя, не скоївши злочину, 45, 50, 60 років, цей злочин, за який вона сідає в тюрму, це вбивство чоловіка. І я бачила цих жінок, я дивилася в їх очі, і я розуміла, наскільки вони свідомо йшли на цей крок. Їх життя було незносим! Їм легше було жити в тюрмі, ніж продовжувати жити зі своїм чоловіком.

І в моїй особистій історії, я коли тільки-тільки починала працювати, це був перший лазер, який ми ввезли в Україну, для лазерної епіляції, мені здавалось, що лазерна епіляція – це така процедура косметична, для гарних молодих жінок. І до мене прийшла жінка на прийом, якій було 65 років. І вона була лікарем, і вона мені сказала: "Я хочу зробити ці процедури." І я спитала її, скажіть мені, я щиро була здивована справді, я не розуміла для чого жінці в 65 років робити епіляцію. І я досі пам'ятаю її абсолютно спокійну, виважену, холодну таку врівноважену відповідь, вона мені сказала, що ви знаєте, у мене є чоловік і два сини і от скільки я живу, вони завжди знущаються наді мною, що моя шкіра вкрита волоссям. Я хочу, коли я помру і ляжу в труну, щоб вони побачили, що я гарна. Вже пройшло понад 15 років з того дня і я досі пам'ятаю її вираз обличчя, абсолютно спокійний, дуже-дуже спокійний, ніяких емоцій в неї не було.

Я розумію, що є жінки в Україні, які не можуть нікому сказати, як вони потерпають дома від знущання, від зневаги, від безкультур'я. Це все наслідок відсутності віри, поваги і виховання родинного і саме ми, жінки, маємо це змінити. Ніхто, ніяка держава за нас це не зробить. Злочинців потрібно карати, чоловіків за насильство потрібно притягувати до відповідальності, але виховувати таких чоловіків, які не будуть чинити насильство ні до матері, ні до дитини, ні до жінки, які будуть поважати, потрібно в родині, потрібно разом з церквою, з вірою, з Богом і це наше з вами завдання.

Я зараз хочу надати слово для такої доповіді ще одній дуже гарній жінці, це директор Українського науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркології Міністерства охорони здоров'я України. На жаль, за останні десять років українські жінки стали більше палити, втричі більше, стали більше пити, стали більше вживати наркотиків. Пані Ірино, вам слово.

ПНЧУК І.Я. Дякую.

Шановна Ольго Вадимівно, шановні учасники "круглого столу"! Я також задумалась, коли запропонували саме цю тему і з приводу психічного здоров'я. Це дуже така актуальна і делікатна тема: саме психічне здоров'я і жінка.

Я не буду повторювати, скільки функцій, ролей виконує жінка в суспільстві і кожна роль несе дуже велику відповідальність. І ці ролі, вони конкуруючі, вони як 50х50: і матір, і дружина, і громадський діяч, і просто жінка. Вони, з одного боку, дають додатковий ресурс, вони дають підвищення самооцінки, фінансову незалежність, але з іншого боку, це і дефіцит часу, і очікування, і дуже такі тяжкі та вразливі періоди, коли треба виховувати дитину і саме це надає ризик тривоги і розвитку депресії. Взагалі внесок жінки в збереження психічного здоров'я залежить від психічного здоров'я самої жінки.

Я також хочу сказати, що за даними нашими, як Ольга Вадимівна вже підкреслила, на 10 років життя жінки довше, ніж чоловіка у нас в країні, але все ж таки на 8 років воно менше, ніж у Швейцарії та Франції, на 12 років менше, ніж в Японії. Є такі дуже цікаві дані нашого Інституту геронтології, коли народжуються діти, то на тисячу дівчаток народжується 1020 хлопчиків. Але вже в 5 років хлопчиків стає 1002. І в 55 років на тисячу жінок у нас 763 чоловіка, і цей показник з роками зменшується. Вже на 100 років залишається тільки 147 чоловіків.

Є також дуже цікаві дані, які надають нам дуже багато думок про кількість смертних випадків від різних захворювань. Я тільки хочу звернути увагу на самогубства. Такий показник у нас найменший в одружених, у неодружених він значно вищий – 32 на 100 тисяч, і взагалі в розлучених він 73 відсотка. Тому треба нам жити разом в родині і підтримувати саме наше психічне здоров'я в родині.

Якщо говорити вже конкретно про жінок, то жінки у нас частіше, у 2 рази вище страждають на депресивні розлади, на тривожні розлади. Жінки частіше скоюють суїцидальні спроби, але все ж таки завершують ці суїцидальні спроби чоловіки. До 50 відсотків - показник поширюваності насильства. І дуже сумні дані, що принаймні одна з 5-и жінок була зґвалтована або переживала спробу зґвалтування.

За міжнародними даними, якщо говорити про психічні розлади, то чоловіки частіше страждають на психічні розлади внаслідок наркотичної залежності, алкогольної залежності і порушення контролю над своєю поведінкою. Всі інші психічні розлади належать до жінок. За нашими даними в Україні, Міністерство охорони здоров'я також чоловіки хворіють на залежність від психоактивних речовин, і частіше на посттравматичний стресовий розлад. По міжнародним даним все ж таки ПТСР частіше страждають жінки. Мені здається, що з урахуванням подій в країні, якщо ми тільки почали констатувати такі розлади, як посттравматичний стресовий, на сьогодні це чоловіки.

Також я хочу сказати окремо про фактори ризику. І от саме ці багато ролей, вони і надають той фактор ризику психічного здоров'я. І є такі специфічні фактори ризику – це насильство (про що вже говорили), гендерна дискримінація, і я хочу зазначити про фактори, пов'язані з репродуктивною

функцією, тому що це функція, без якої жінка не може бути жінкою. Але кожна 5-а вагітна жінка має депресивні окремі розлади. До 75 відсотків жінок мають депресивні симптоми в перший тиждень після пологів. 20 відсотків жінок мають депресивні розлади після трьох місяців після пологів, і кожна 10-а жінка має симптоми депресії вже після року.

Я хочу зазначити, що у нас цей рік, мабуть, буде з гаслом "Психічне здоров'я і жінка". У нас у квітні буде така цікава подія: вперше в Україну приїде Президент Всесвітньої психіатричної асоціації. Дуже багато років цю посаду обіймав чоловік. Зараз буде обіймати жінка, вона буде обрана в жовтні цього року, і її теза: "Психічне здоров'я і жінка". І мені здається, немає у нас зараз жодних таких досліджень наукових, не приділяли ми увагу саме психічному здоров'ю у жінок. Ми почнемо цю роботу і, може, саме цей "круглий стіл", і це питання сьогодні – вони будуть початком дуже такої серйозної роботи і відношення, і зміни взагалі підходів до надання допомоги з питань охорони психічного здоров'я саме у жінки.

Знаєте, як кажуть: якщо ви турбуєтесь про чоловіка, ви турбуєтесь про чоловіка; якщо ви турбуєтесь про жінку, ви турбуєтесь про покоління. І сьогодні ми, жінки, маємо взяти на себе відповідальність за своє здоров'я, тому що наше здоров'я – це здоров'я майбутнього. *(Оплески)*

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, пані Ірино.

І зараз запрошую до слова Владиславу Рутицьку – радника Міністра аграрної та продовольства України.

РУТИЦЬКА В.В. Дуже дякую.

Абсолютно такі слухні у нас теми. Дуже дякую пані Ользі за те, що завжди вона висвітлює найактуальніші теми і найактуальніші події.

Від себе хочу сказати, я два роки була заступником міністра аграрної політики, і ми спеціально робили дослідження по тому, які медичні послуги можуть бути присутні у нас в сільській місцевості. Ви знаєте, що Україна – це аграрна країна. Як би це не звучало, але, все ж таки, коли у нас частина всього нашого експорту складає 41 відсоток – це аграрний експорт, то ми розуміємо, що ми маємо дуже чітко розуміти, що ми маємо в принципі в нашій країні в сільській місцевості. І от ми зробили спеціальний аналіз життя сільської жінки в цифрах.

На сьогоднішній день 22 відсотка сільських жінок не мають можливості виконувати роботу, що відповідає їх досвіду, завданням і кваліфікації. Тобто приблизно п'ята частина працює не за фахом і не має можливості працювати за фахом. 30 відсотків скаржаться на проблеми з доступністю послуг стоматолога, онколога і кардіолога. 46 відсотків сільських жінок вказують, що вміють користуватися комп'ютером і Інтернетом, але при цьому не мають доступу до нього. 48 відсотків сільських жінок не мають медичних закладів у межах першої доступності і стільки ж не

можуть собі дозволити певні ліки або платні медичні послуги. Напевно, це одна з найстрашніших цифр, бо це означає, що половина не має можливості в межах першого доступу мати можливість відвідати лікарський заклад або дозволити собі те чи інше лікування.

29 відсотків вважають, що не можуть собі дозволити отримати необхідну медичну допомогу у випадку хвороби, яка вимагає оперативного втручання або тривалого лікування. Тобто це третина людей, які працюють у нас в аграрному господарстві нашої країни. І, в принципі, більше 40 годин на тиждень працює переважна більшість жінок. Тобто, напевно, через це і є психічні розлади, що при цьому жінка не тільки утримує свою родину, а ще й дуже сильно працює.

Що я хочу сказати? У нас при цьому є, до чого розвиватися. Ми обговорювали з пані Ольгою можливість створення такої швидкої допомоги, яка би була можливою в сільській місцевості. Тобто щоб це були мобільні бригади, які б перевіряли стан здоров'я, які би виконували необхідну першу допомогу, бо, на жаль, наші лікарні закриваються, які є в сільській місцевості. І, на жаль, якщо ви раптом, навіть ви самі, будете десь відпочивати, десь у нас в країні будете в тому чи іншому селі, і раптом щось станеться, повірте мені, на жаль, ви не зможете дуже швидко отримати відповідну медичну допомогу. І це по суті там для нас стає основним завданням. Тому я дуже закликаю всіх нас звертатися і до нашого уряду, і до міжнародних донорів, які могли б підтримати саме цю програму.

І дійсно, я також підтримую те, що сказала пані Ольга, те, що, на жаль, лікування онкологічне в нашій країні знаходиться на дуже низькому рівні. Я нещодавно була в Австрії, в head-офісі "Юніда", це міжнародна організація, вже 50 років вона входить в склад ООН. Одним із напрямків досліджень є перевірка наших апаратів, які роблять хіміотерапію для тих, хто хворіє на ракові захворювання. І це необхідна сертифікація, яка виконується постійно для кожної країни, для всіх цих апаратів, які існують в цій країні, вони перевіряються також в рамках програми ООН. Так от, Україна у нас є країною з найстарішими цими апаратами. Ми не робимо вчасну заміну всіх тих складових, які входять в цей апарат. А це означає, що якщо ви хворі на онкологічне захворювання, то випромінювання, які здійснюються на той чи інший орган, який ви лікуєте, перше, ми переважаємо по часу, тобто інколи у нас через те, що не діють відповідні лампи, ти знаходишся замість однієї-двох секунд до п'яти-п'ятнадцяти хвилин. Окрім того, сконцентрованість цієї лампи, на жаль, не знаходиться там, де саме той орган, який потрібний, а інколи випромінюється на 15 сантиметрів далі від того, де це розташовано. І це також дуже велика проблема, на якій нам треба сконцентруватися, бо по суті, якщо ви подивитеся статистику тих жінок, які хворіють у нас на онкологічні захворювання, вона жахлива.

І я дуже прошу пані Ольгу от з її натхненням і з її постійною турботою про здоров'я всієї нації намагатися нам допомогти по цих програмах, щоб ми

їх надалі розвивали і в сільській місцевості, і по онкологічних захворюваннях. Дякую. *(Оплески)*

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, пані Владиславо. Я абсолютно впевнена, що от протягом наступного року ми обов'язково, на жаль, з Міністерством охорони здоров'я зараз такої конструктивної дієвої співпраці у нас немає, але я думаю, що в пілотних регіонах ми зможемо в деяких областях втілити ці проекти щодо створення мережі мобільних діагностичних центрів, які будуть дозволяти нам своєчасно виявляти хвороби.

Щорічно в Україні помирає від інфарктів жінок більше ніж чоловіків. Тобто до 6 тисяч жінок помирають від інфарктів щорічно. Це в середньому до 20 жінок в день. До 17 тисяч жінок помирають від інсультів щорічно. І від 5 до 7 тисяч жінок помирають від раку молочної залози, який, власне, є на першому місці серед причин смерті.

І зараз надаю слово для виступу директору Національного інституту раку Міністерства охорони здоров'я України пані Олені Колеснік.

КОЛЕСНИК О.О. Дякую, Ольго Вадимівно.

На жаль, пані Лутковська не сказала ще про одну програму, яка була закінчена в минулому році – це програма "Онкологія". І, на жаль, ще одна програма, яка не стартувала в цьому році – це програма "Онкологія".

Що таке здоров'я в цілому? Я хочу нагадати, що це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не просто відсутність хвороб. В Україні, на жаль, чверть всього населення – це хворі, які отримали інвалідизацію від онкологічних захворювань. І як ви побачите на слайдах, майже 13% всіх випадків смерті – це злоякісні новоутворення.

Далі, будь ласка. Ризик захворіти онкологічними захворюванням має майже кожен четвертий чоловік і кожна п'ята жінка. І ризик занедужати дуже великий у всього населення.

Чим хворіють? Дійсно, на першому місці, як ви і сказали, це рак молочної залози, або рак грудної залози у жінок і рак легенів у чоловіків. Дуже велика захворюваність, як ви бачите, 20 на 100 тисяч населення.

Якщо подивитись на перспективу до 2020 року, то три локалізації хвороби – це колоректальний рак, рак легенів і рак молочної залози, які будуть на перших місцях. Тому і приділити увагу ми маємо саме цим захворюванням. А це рак грудної залози, рак товстої кишки, передміхурова залоза, легені, шлунок. В минулому році у нас було зареєстровано майже 15 тисяч нових випадків захворювання і майже 6 тисяч смертей від нього.

П'ятирічна виживаність, загальна виживаність цих хворих, на жаль, дуже знижена ніж у Європі і в США. Ви бачите, 53% жінок проживають такий термін як 5 років, тоді як в Європі це більше 80%. І це рання діагностика страждає і лікування. Дійсно, брак державних коштів,

відсутність програм, скринінгу програм, пізня або неповна реалізація цих програм дає такі наслідки.

Ми знаємо, що виживаність залежить від стану захворювання: чим раніше виявлений рак, тим вища виживаність. Майже 90%, як ви бачите, якщо це перша і друга стадія. Якщо ж це 3-а, 4-а стадія, то тільки 10-15% хворих, які можуть прожити 5 і більше років.

На сьогодні стратегія, яка повинна бути, це скринінг. І більше, це наші мами, тобто жінки старші 50 років. Це мамографія, це не дуже важко зробити, кожна жінка має зробити дві проекції рентгену, мамографії молочної залози.

Але ж кожна жінка може дослідити молочну залозу сама. Якщо є деформація, набряклість або інші зміни молочної залози, жінка просто повинна зробити дослідження і піти до лікаря.

Рання діагностика – це і можливість операції, збереження молочної залози.

Якщо казати в цілому, то генетика, медицина, середа – це менше половини, і майже половина – це образ життя. Тому ми повинні робити профілактику раку молочної залози. А це рання перша вагітність, лактація більше 6 місяців, і ранні менопаузи, на жаль, призводять до цього, фізична активність, мінімальне вживання алкоголю і куріння.

Вплив куріння, особливо у жінок, це скорочення тривалості життя. Як ви бачите, погіршення показників здоров'я, і вплив на дітей, діточок, які поряд з цими мамою і папою, які запроваджують куріння.

Якщо казати в цілому, то дуже речі такі прості: це здоровий спосіб життя, це регулярні фізичні вправи, відмова від куріння, здорове харчування, і в цьому роль жінки, як мами дійсно дуже важлива, тому що мама, жінка – це берегиня сім'ї, і це богиня добра і захисту людини.

Дякую.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, пані Олено.

Я би хотіла зараз, щоб ви всі повірили, що ми реально можемо це змінити. Ми не просто можемо це змінити, ми не можемо навіть побачити результат.

Колись, коли я навчалася в Сполучених Штатах Америки, і жила в гуртожитку. Коли я заходила в душ, який був один на поверсі, не один, якби спільний для всього дівочого поверху. В душі на стіні були 2 наклейки, я їх пам'ятаю до сьогоднішнього дня. Такі наклейки були в кожному жіночому душі у всіх гуртожитках Сполучених Штатів Америки.

Перша наклейка: які рухи потрібно зробити, щоб у себе пропальпувати молочну залозу. Тобто там було написано: самодіагностика рака молочної залози, і 4 картинки, що тобі потрібно зробити.

Друга наклейка була: азбука меланоми. Що тобі потрібно знати про родимку для того, щоб своєчасно дізнатися, що це меланома.

І коли 20 років тому я приїхала в Америку, власне, це був мій фах, в Україні смертність від меланоми була 80 відсотків майже, в Америці була 5. Я, чесно, не могла повірити, я думала, що я живу в цивілізованій країні, якою я пишалась, і не могла зрозуміти, як це так, що там 5 відсотків помирає, а у нас трошки більше, ніж 5 виживає. Я приїхала з чітким розумінням того, що я можу і мушу, і мені не вдалось за 20 років, важелі були менші, вага була менша, ні від Міністерства охорони здоров'я добитись ні програми, нічого, в якийсь момент я опустила руки. І потім ще одна історія кардинально змінила моє життя. Я була на якомусь радіо, співала, паралельно розповідала про ознаки родимок, щоб когось врятувати, і буквально на цей самий тиждень до мене на прийом записалась жінка, їй 28 років. Вона була з Полтави і в неї на нозі на великому пальці була меланома. Знаєте, коли дивишся на пацієнта і не знаєш, які перспективи в нього, скільки він проживе, яке буде життя, це для лікаря нелегко. І в якомусь емоційному моменті я її спитала, що скажіть, будь ласка, чому ви раніше не прийшли, от коли у вас вона тільки з'явилась, чому ви не прийшли? І ця молода жінка каже мені, що послухайте, а чому ви раніше про це не казали? Я на минулому тижні почула, ви по радіо сказали, що якщо у вас родимка з нерівними краями, якщо вона збільшується, ідіть до лікаря. Я почула і я прийшла.

Я зрозуміла тоді, що відповідальність на мені і з того моменту ми започаткували в Україні день меланоми, це було 8 років тому. В тому інституті, який я очолювала, в перший рік ми подивились, це був перший великий волонтерський рух лікарів, коли лікарі безкоштовно виходили і я їх вчила і вони діагностували пацієнтів. Онкологи не були дуже щасливими тоді, тепер вони нас підтримують, тепер ми разом. В перший рік нам вдалось продивитись 242 пацієнти, на наступний рік ще більше, на наступний рік ще більше.

Я вам хочу сказати, що за останні 5 років, от ви зараз побачите цифри і канцер-реєстр, і директор Інституту онкології не дасть мені збрехати, сьогодні тільки тому, що раз на рік ми проводимо в Україні день меланоми, за цей один день ми виявляємо сьогодні 10 відсотків всіх пацієнтів, які за рік виявляються в усіх закладах, і нам вдалось знизити смертність на 15 відсотків майже. Тобто, якщо зараз всі долучаться без копійки грошей, без державних програм, без підтримки міністерства, тільки на бажанні змінити, сьогодні нас підтримують тисячі лікарів по Україні і зараз більш детально про це, бо я можу зараз довго розповідати, вам розкаже директор Інституту дерматології і косметології Лариса Орехова, яка, власне, поки я працюю в парламенті, тепер тягне боротьбу з меланою в Україні на собі.

Лариса Сергіївна, вам слово.

ОРЕХОВА Л.С. Спасибо большое. Ольга Вадимовна уже так много сказала, что я теперь могу, наверное, только добавить. Для меня эта встреча очень-очень важна, для меня важна, если честно, встреча с каждым

человеком: женщиной, девушкой, мамой, неважно. Но если я могу кому-то рассказать о таком заболевании, как меланома, я считаю, что я уже что-то сделала. Пусть это будет даже один человек.

Вот Ольга Вадимовна рассказывала разные истории. Наверное, у каждого человека, кто работает в медицине, есть какая-то своя история. У меня она тоже есть, своя. Это молодая девушка беременная, которая когда-то пришла к нам на консультацию. Уже был срок около 5 месяцев. И предварительно ей диагностировали заболевание "меланома". Меланома – это одно из самых злокачественных онкологических заболеваний. Она была очень красива, очень счастлива, с ней был прекрасный супруг, которого потом пригласили тоже в кабинет доктора и очень аккуратно сказали о том, какая ситуация есть. Но я помню эти глаза, я помню страх, безысходность, и я даже не могу описать, что это. И я для себя решила, что такого больше не должно повторяться. И я очень хочу, чтобы этих диагнозов становилось все меньше: не важно – это молодая беременная женщина или это ребенок (этих случаев сейчас очень много), или это кто-то привел свою маму или отца. Поэтому мы проводим очень большую работу. И хочу сказать спасибо Елене Колесник – директору Института, которые присоединились.

По той пациентке тоже хочу закончить, что все потом у нее было хорошо. Она обратилась к онкологам, вовремя прооперировали, это была начальная стадия, и ребеночек, и она остались живы. Но мы ведем сейчас очень большую борьбу. Вы можете посмотреть на цифры: 232 тысячи случаев в году, 18 процентов от общих заболеваний онкологических становить меланома – рак кожи в Украине.

Вы видели и слышали только что презентацию директора Института рака Елены Колесник, и если вы заметили, вы видели этот график, где меланома была на 3-м месте. Это так просто, это просто маленькое какое-то пятнышко, маленькая родиночка, которая есть у всех, и очень просто нам не допустить, чтобы люди даже не попадали и не доходили до онкологов. Потому что 90 процентов, как вы думаете, кто первыми бьет тревогу и узнает? Это не семейный доктор, это не доктор-дерматолог, нет. Это – женщина, это мама, это мама, которая может раздеть дома ребенка, которая может осмотреть своего супруга, заметить у него что-то, своих родителей. Или же, зная эту информацию, сказать своим соседям. И это самое главное. Благодаря женщине, можно снизить смертность в Украине от этого опасного заболевания. Потому что именно она является первым звеном.

Не нужно дорогого оборудования для этого, для того чтобы вначале обнаружить. Нужно знать просто простой такой АКОРД меланомы, такая аббревиатура – по родиночке. Ее просто должен знать каждый человек: "а" – это когда она ассиметрична, "к" – это когда у нее неровный край, "о" – это когда меняется ее окрас, когда цвет становится немножко другой, "р" – это размер, когда она становится немножко выше или расплывается в стороны. И "д" – динамика: это если появляются трещинки, с ней что-то происходит.

Если любой человек, любая женщина увидела что-то, что совпадает с этого слова АКОРД, нужно просто подойти к доктору и проконсультироваться. Мы об этом постоянно говорим, мы в средствах массовой информации тоже все время объясняем и говорим, что нужно донести вот этот алгоритм, для того чтобы каждый человек мог в первую очередь обратить внимание, как только это начинается. И потом достаточно буквально одной 20, 30-минутной процедуры, если что-то напугало в этом и вовремя прийти к доктору для того, чтобы дальше уже пациент был здоров, для того, чтобы спасти его жизнь.

Я хочу сказать о проекте День меланомы в Украине, которым мы занимаемся уже с 2009 года. В первый год мы были сами и обследовали всего 232 человека, было обнаружено 8 меланом. Я всегда на этом останавливаюсь. И что я хочу сказать? Мы проводили тогда и просто у нас была возможность повесить кое-где объявления, и люди пришли с улицы. Вот эта статистика тогда просто ужаснула нас, журналистов, которые приходили и спрашивали. Я понимала, что этот проект нужно расширять, что к нас должны присоединяться все больше и больше докторов, просто людей, специалистов, волонтеров. И вы видите сейчас результаты: на 2016 год осмотры проходят по всей Украине. Вы видите количество осмотренных, и вы видите уже какая у нас статистика: 234 109 человек уже за этот период уже было осмотрено. Это очень важно.

Я благодарю средства массовой информации, которые поддерживают нас, и которые в День меланомы приходят, снимают сюжеты, рассказывают об этом, потому что мне нравится, как говорила Ольга Вадимовна такую фразу всегда журналистам, что доктор может на консультации рассказать одному человеку, мы на пресс-конференции можем сказать или среди врачей поговорить, рассказать, но каждый журналист, имея возможность своим материалом, своей статьей, может донести до тысячи людей.

Это вы видите на сегодняшний день статистику, и мы можем говорить о том, что по всей стране есть уменьшение смертности от меланомы на 8 процентов. 8 процентов – это много или мало? Это много и мало, потому что 1 процент, 1 человек – это человеческая жизнь, это уже важно. А если мы будем все вместе двигаться вперед, если все женщины... Я просто хочу пригласить всех женщин поддержать этот наш проект, вы можете в этот день, 13 апреля по всей Украине будут проходить осмотры.

Что такое День меланомы? В этот день в нашей стране, и вообще это проект в рамках проекта Евромеланома, который по всей Европе проходит, в нашей стране в этот день врачи специалисты частных клиник, государственных клиник проводят бесплатные осмотры, а средства массовой информации в этот день еще раз напоминают людям о признаках перерождения и как не допустить до этого страшного заболевания.

Поэтому я призываю всех женщин присоединиться к этому нашему проекту, посмотреть своих родных, рассказать об этом своим коллегам на

работе, рассказать об этом соседям, и мы просто даже будучи здесь, сегодня, те люди, которые есть, это могут узнать еще 50, 100 и больше людей, они расскажут это дальше. Потому что люблю такую фразу: как говорят "сарафанное радио", оно быстрее всего работает, а тем более если это еще кому-то болит, то об этом очень быстро каждый захочет поделиться и рассказать.

13 апреля будем проводить в этом году снова осмотры. И бывает такое, что если нужна дополнительная информация, есть бесплатный ресурс rodinki.com.ua, где можно пройти бесплатный тест, можно посмотреть свой фототип кожи. Более 400 тысяч человек уже прошли тест именно на этом сайте. Для того, если кто-то боится просто поехать к доктору или находится далеко, родители или родственники, нет возможности и долго добираться.

Есть еще, создан такой ресурс, называется Telederm – это достаточно сфотографировать, это вот скрининг, про который говорила директор Института рака, насколько важен скрининг. Для начала можно сфотографировать свое новообразование и отправить его специалисту, который посмотрит и скажет, попадаете или не попадаете вы в группу риска. Желательно конечно потом, если нужно, обязательно прийти и показаться доктору. Потому что доктор может поставить на консультации предварительный диагноз, а окончательный диагноз – это, конечно, после гистологического удаления.

Вот все известные женщины, вы многих из них знаете, это и звезды, наши актрисы – это те женщины, у которых меланома была – рак кожи. После того, как они пришли, столкнулись с этим заболеванием, они везде, во всех своих интервью, они очень много работают с прессой, они рассказывают, они говорят, они делятся и они хотят точно так же, как мы достучаться до всех и хотят, чтобы такое не повторилось больше.

Поэтому я думаю, что если мы все вместе будем пытаться это, если 50% женщин в Украине – вот мы считали даже, да? – сможет знать эти признаки перерождения, то мы будем двигаться вперед и мы снизим смертность этого опасного заболевания. И она у нас станет, я не хочу сказать, что она станет такая, как в Европе, я думаю, что у нас будет лучше! Мы будем все вместе двигаться вперед и у нас всё будет хорошо, наша нация будет здорова. Спасибо. *(Оплески)*.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, Ларисо Сергіївно.

І це ще раз засвідчує, що ми можемо, якщо хочемо, якщо об'єднуємось і якщо робимо це разом. І запрошуємо всіх дати інформацію про цей день меланоми – він проходить в кожному районному центрі по всій Україні. І ми відповідаємо за якість лікарів, ми їх навчили як правильно ставити діагноз. Тому що без цього: без освіти, без навчання – нічого не рухається.

А зараз надаю слово ще одній чарівній жінці, яку я дуже люблю. Я вас всіх тут дуже люблю! Жінці, яка є для мене зразком і свого життя, і свого

оптимізму, заступнику директора Інституту педіатрії, акушерства і гінекології, керівнику Державного центру планування сім'ї та репродукції людини, професору, доктору наук – пані Тетяні Татарчук.

Пані Тетяно, сидючи, і мікрофон ближче до себе, якщо можна, нахиліться до нього, бо не дуже добре чути, коли хтось тихо говорить.

ТАТАРЧУК Т.Ф. Дякую надзвичайно, пані Ольго, за таке представлення чудове.

Вельмишановні колеги, я хочу поговорити про репродуктивне здоров'я. І як ми бачимо, репродуктивне здоров'я – це надзвичайно важливо чому? Тому що від народження, від дівчинки-підлітка до жінки в глибокому пострепродуктивному періоді, жінка відіграє дійсно свою величезну роль. Кожна дівчинка-підліток, це те, що у мене болить, тому що я опікуюсь цією проблемою на рівні Міністерства охорони здоров'я – це репродуктивний інтелектуальний потенціал України, це майбутнє нашої держави. І тому, враховуючи всю важливість, я буду окремо зупинитись на цьому питанні.

Жінка репродуктивного віку, ми маємо дуже багато, ми робимо дуже багато для цього: у нас побудовані перинатальні центри, ми опікуємось проблемою народження. Звичайно, це і народження та виховання дітей, це і період найбільш вираженої соціальної і професійної активності. І ніде правди діти: саме жінка в цьому віці відповідальна за психологічний мікроклімат в родині. І про це ми чули з попередніх виступів, і це надзвичайно важливо. І ми розуміємо, що лише здорова жінка може забезпечити і правильне виховання дітей, і правильну атмосферу в своїй родині і в тому колективі, в якому вона працює, і правильно надихнути свого чоловіка теж на якісь успіхи, на якісь здобутки. І ті жінки, про яких ми, на жаль, досить часто забуваємо, це жінки пост-репродуктивного періоду, тобто це жінки, як правило, у віці 45-50+. Хоча це жінки максимальної соціальної і професійної активності, тому що це жінки, які вже мають досвід, які вже мають уміння, які вже чогось досягли, які вже надзвичайно зайняті, їм немає часу звертати увагу на себе, вони мають відповідальність і за виховання дітей та онуків. І саме ця вікова група реалізує, по великому рахунку, оту роль жінки-берегині, про яку говорила пані Олена Колеснік, яка саме цим слайдом завершила свій виступ.

Далі, будь ласка. І якщо говорити про дівчаток-підлітків, ну, ми звикли говорити про ті проблеми, які нас сьогодні в цьому віці чекають, на жаль, чекають: незапланована вагітність, інфекції, що передаються статевим шляхом, статеве дозрівання на тлі серйозної соматичної патології і вроджена патологія. Якщо ми подивимося на всі чотири складові ці, то ми розуміємо, що, так, вроджена патологія – ми можемо їй запобігти? Можемо, я пізніше про це скажу. Здоров'я дівчинки репродуктивне на тлі соматичної патології – якщо сьогодні педіатри надзвичайно багато приділяють уваги саме репродуктивному здоров'ю дівчат з соматичною патологією, це наша спільна

доповідь з Юрієм Геннадійовичем Антипкіним, і Асоціація педіатрів дуже багато приділяє уваги саме цій проблемі.

І ще одна надзвичайно велика проблема цього віку. Ви подивіться що. Нами опитано було майже 2 тисячі дівчаток у віковому періоді 15-17 років і молоді жінки до 22-х років. Майже 30 відсотків у віці до 15 років мають дебют статевого життя. Лише біля 5 відсотків після 18 років залишаються цнотливими. Тобто подобається нам чи не подобається, це реалії сьогодення. І ми бачимо збільшення захворюваності на рак шийки матки у віковій групі 18-29 років, саме в цій віковій групі за останніх 20 років. Тобто це та тема, про яку не можна говорити.

Наступне, будь ласка. Що стосовно жінок репродуктивного віку. В нашому інституті виявлені соціальні детермінанти порушення здоров'я, які були виявлені в результаті довготривалого дослідження, яке виконувалось під керівництвом Юрія Геннадійовича Антипкіна. І ми говоримо про стан життя – це гіподинамія, тютюнопаління понад 30 відсотків, недостатнє вживання вітамінів-мікронутрієнтів, це і анемія – залізо, це і йод, і вітамін D, фолієва кислота.

Наступне, будь ласка. І на жаль, ми сьогодні не маємо національних рекомендацій по харчуванню матерів України, які є майже в усіх країнах світу. Так, розробка цих рекомендацій була передбачена Національним планом дій до 2020 року, однак роботи в цьому плані не проводяться, у нас такого документа, на жаль, немає.

Ми маємо сьогодні ресурс, реальний ресурс, який є в нашій державі, – це служба планування сім'ї, яка створена 25 років тому. На сьогоднішній день наш інститут є державним центром планування сім'ї – це спільний наказ Академії медичних наук і Міністерства охорони здоров'я. І ми маємо цей ресурс, який включає в себе 22 обласні центри планування сім'ї, 107 відділень і кабінетів у поліклініках і амбулаторних закладах. І ці кабінети почали працювати, перш за все, для попередження незапланованої вагітності. Однак, на сьогоднішній день нашим інститутом розроблена концепція розвитку цієї служби планування сім'ї, спрямованої на підготовку до вагітності, попередження материнської смертності, попередження перинатальної малюкової смертності, а також попередження передпухлинних захворювань репродуктивної системи.

Далі, будь ласка.

І ось ми говоримо про попередження захворювань онкологічних, тому що, дивіться, за 10 років частка жінок у віці понад 50 років збільшилася з 38 відсотків до 47 відсотків майже. Тобто саме ця вікова група сьогодні повинна бути в центрі уваги.

Наступне, будь ласка.

Про онкологічну патологію сьогодні вже говорили, і в нашому інституті сьогодні започаткований соціально-інформаційний проект "Збереження якості життя та соціальної активності жінок у

пострепродуктивному періоді". У цьому проекті передбачено включити 14 центрів: це клінічні заклади, це центри планування сім'ї – і включити в обстеження та опитування 23 тисячі жінок віком 40+. Цим опитуванням передбачено в'яснити інформованість жінок щодо стану свого здоров'я і подати їм інформацію і обстежити і виявити саме ті розлади, які ми можемо виявити, які є групою ризику.

Наступне, будь ласка.

Якщо ми будемо йти таким шляхом і розвивати той ресурс, який сьогодні є, те, що дійсно сказала пані Ольга, ми реально можемо досягнути результатів. Звичайно, нам потрібно фінансування, звичайно, нам потрібна програма "Репродуктивне здоров'я", якої, на жаль, немає, і ми дуже шкодуємо з цього приводу. Однак, маючи той ресурс, який є, ми дійсно можемо реалізувати цілість сталого розвитку, які поставлені ООН перед світом і пере нашою державою теж.

Дякую.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, пані Тетяно.

Я думаю, що маючи таких затятих фахівців, як ви, хочу сказати, що, скажіть мені, хто з присутніх тут кожного дня робить зарядку? Я тільки кожного дня думаю: професор Тетяна Татарчук кожного дня робить зарядку вже 20 років, а я тільки збираюсь. Тому нам є на кого рівнятися, самоорганізовуватися і, власне, нам потрібно бути здоровими.

Зараз хочу надати слово голові правління громадської організації "Крила 8 сотні" Ірині Міхнюк – дуже близької, рідної по духу для мене людини.

У нас сьогодні в нашій країні є дуже багато жінок, які втратили найдорожче: втратили чоловіка, сина, батька. Зараз вони вчаться жити, вчаться жити в зовсім іншому світі, який розколовся, якого не стало, тому що просто не стало частини твого життя, не стало тієї людини, з якою зранку разом прокидався. Не стало тієї людини, на яку можна опертися. І я вважаю, що сьогодні всі ми, суспільство, ми маємо помагати таким жінкам. Я хочу сказати, що вас не потрібно жаліти, ви дуже сильні. Вас просто потрібно підтримувати і бути поряд.

Я дуже щаслива, що і платформа громадська, люди допомагають людям, яку підтримують сьогодні наші дівчата, наші дружини, наші координатори, які сьогодні присвячують своє життя і допомагають іншим, тому що коли ти допомагаєш іншим і ростиш своїх дітей, і десь плачеш в подушку, а приходиш зранку так, щоб ніхто не здогадався, що у тебе відбувається на душі.

Олег Міхнюк, чоловік Іри, - Герой України, захищав мене на Майдані і захищав всіх нас в зоні АТО. Зараз слово Ірі Міхнюк.

МІХНЮК І. Всім добрий день! Я думаю, что будет правильно, если я представлю девочек, которые сегодня пришли. Для них это очень важно – здесь быть среди нас и среди вас всех. Я думаю, что они не будут против. И хочу я начать представление с нашей любимой мамочки – это Неля Горай, это мама погибшего (я привстану, чтобы вас тоже представлять, девочки). Я буду вас называть по именам, чтобы вас сегодня просто видели. Вы самые активные за эти 2,5 года. И мне очень приятно, что мы двигаемся вместе и это результат того, что сейчас (я всегда волнуюсь, когда про эти вещи рассказываю) мы можем улыбаться. И цена нашей улыбки очень дорога.

Повторюсь, это мама Неля Горай (*оплески*), Валечка Буяло (*оплески*), Алена Горбач (*оплески*), Оксана Македон (*оплески*), Олечка Позюкова (*оплески*), Наташа Бондарь (*оплески*), Ирочка Кондратенко (*оплески*), Юля Стрельчук (*оплески*), Света Сухенко (*оплески*), и я еще вижу Толочко Аню (*оплески*) и Вдович Анечку (*оплески*). Вроде все, всех назвала, кто смог сегодня прийти. (*оплески*)

Ну, не буду повторяться с тем, что сказала Ольга Вадимовна. Да, это не только определенный какой-то для нас в жизни "холодный душ", это начало новой жизни, в каком-то ее формате. Естественно, для каждого она начинается в разном возрасте. Есть очень молодые девочки среди нас и им важна поддержка и внимание, потому что есть девочки, которые даже не успели родить детей. И каждый представитель сегодня, который находится в этом зале, затрагивает определенные проблемы у нас и ту среду, в которой мы живем. Естественно, очень быстро, как ни странно, но предполагаемо развиваются все заболевания, связанные и проходящие на фоне стресса. Это онкозаболевания, это сердечно-сосудистые, наряду с которыми это потеря зрения, слуха, нарушения речи, эмоциональная несдержанность и все как бы из этого исходящее. Проговариваются вещи, конечно, которые очень страшно произносить: то, что у нас с каждым днем увеличиваются дети-сироты, круглые сироты. То есть, после гибели отца, через полгода, девочка последняя, 8 месяцев – быстрое развитие раковой опухоли, которую просто не успевают отследить или мы не обращаем на это внимания.

Поэтому очень важно, очень важно уделить внимание здоровью, последние полгода я испытываю, зная этот опыт на себе, стала очень много уделять и как бы даже насильно дергать девочек проходить их обследование. И в Институт рака молочной железы мы обращались, и сердечно-сосудистые, и кардиограммы – то есть, все, что связано, я, наверное, может быть, по опыту я и многих старше, я их притягиваю к таким вещам и рассказываю, и объясняю, что это нужно, даже если ничего не чувствуешь – давайте все вместе, давайте совместно двигаться и следить за собой, потому что у нас растут дети, а у кого их нет, они должны родить, обязательно родить ребенка и себя настраивать на то, что в последующем выйти замуж. Но это относится к молодым девочкам. Как говорится, мы ни от чего не защищены и мы не знаем то, что ждет нас впереди. И это нормально – и то, что сейчас

происходит в социуме, многие вещи осуждаются, я думаю, что просто есть недопонимание того, что женщина все-таки, мы повторяем, да, тему, рождена быть счастливой. Когда она будет счастливой еще раз, ну, наверное, не нам судить этих девочек, и мы делаем то, что мы должны делать, то, что мы считаем нужным делать это. Поэтому наша организация в основном направлена на объединение женщин, на поддержку их и на решение их проблем. А также мы всегда придерживаемся того, что здоровая и счастливая женщина и, как сказала Ольга Вадимовна, может любить не только мужчину, да, она может любить и ближнего своего, и детей, и подругу, и свою работу, и свое дело, и направлять себя в этом направлении. А это значит, что счастливая женщина – это счастливая наша нация, это счастливый и здоровый наш будущий генофонд.

Это очень важно. Почему я произнесла генофонд, потому что общаясь, например, с американскими женщинами, которые тоже потеряли своих мужей, многие из них уезжают из этой страны, где есть война, чтобы просто сохранить то самое сокровенное и драгоценное, на что направлена жизнь и внимание женщины к последующему. Спасибо. *(Оплески)*

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, Іра, дякую вам всім, дівчата, а також ще раз дякую Філі Іванівні Жебрі́вській. У нас в минулому році, дівчата пам'ятають, проходив фестиваль "Аристократична Україна" в замку-музеї Радомисль, де наші дівчата демонстрували український одяг, українські народні строї і я була дуже щаслива бачити посмішки на ваших обличчях. У наших дівчат по двоє, троє, четверо дітей, у деяких – п'ятеро і шестеро, там, де чоловіки були добровольцями. Дуже важливо, щоб вони відчували підтримку, що життя продовжується і я думаю, що всі наші хлопці, які зараз на нас з неба дивляться, вони не чекають ваших сліз, дівчата, вони чекають від вас, щоб ви були сильними, щоб ішли у владу і будували нову країну. Я вам буду, зі свого боку, максимально допомагати, тому що ви маєте бути в обласних, міських радах, ви маєте бути в парламенті, тому що ви знаєте цінність і ви справжні, ті, які розуміють заради чого насправді ми живемо.

Зараз слово надаю лідеру Всеукраїнського жіночого руху "за вільну Україну" пані Раїсі Шматко, яка сьогодні з рук Патріарха Філарета отримала таку дуже гарну, дуже щирі нагороду. Пані Раїсо, вам слово. Я думаю, що вашими зусиллями і з вашим авторитетом ми зможемо об'єднати українських жінок, зробити те, що не зробили наші чоловіки.

ШМАТКО Р.Ю. Я щиро дякую за те, що маю честь бути серед таких чудових жінок, кожна з вас це діамант нашої України. Я не медик, я економіст-кібернетик, та так склалось, що війна для мене почалась з перших днів і по сьогодні я буваю на фронті два-три рази на місяць, зараз трошки менше, але я буваю на фронті не просто на фронті, я буваю на нулі, як-то кажуть, бойовий я волонтер. Тому я бачу дуже багато біди. Знаєте, я лідерка

Всеукраїнського жіночого руху і ще перед Майданом ми зареєструвалися дуже давно, знову ж таки жінки попросили, що треба об'єднуватися.

Знаєте, Україна якого роду? Жіночого. Перемога якого роду? Жіночого. Весна жіночого. І, нас, жінок, вже казала Ольга Вадимівна, більше в Україні! Правильно? То ми дуже велика сила. Але нам треба мати розум об'єднатися в єдиний потужний рух!

У нас дуже багато проблем, от я сьогодні слухала. Багато по медицині і не тільки, в усіх-усіх галузях сьогодні ми маємо проблеми. І нам їх треба вирішувати. Україна – то є наша з вами домівка. Так? А ворог стоїть у грязних чоботях в нашій хаті. Хто прибирає в хаті? Жінка. І в небезпеці наші діти. І ми їх повинні захистити.

Тому настав час нам знову об'єднатися, бо наш рух, ще перед Майданом було нас півтори тисячі жінок. Але почався Майдан і ми вирішили, що не на часі, знаєте, збирати якісь кворуми, форуми. Потім Майдан перейшов у війну - і ми всі волонтери. Дуже багато жінок із нашого жіночого руху, якими я пишаюсь. Не просто пишаюсь, про них будуть писати книжки, як і про вас.

І я, знаєте, на фронті бачу. От у нас багато медиків, так? Я маю дуже прекрасну подругу – це волонтер-доброволець, вона теж жінка, вона має шестеро дітей. Вона така, як і я, пенсійного віку. Не отримуючи ні копійки грошей, на фронті вона з перших днів. Не подумайте, що десь у штабі. Ні! Це Піски, це шахта "Бутівка", всі чули про аеропорт. Знаєте, як бійці її називають і всі? Це "Мама Пісків" – легендарна "Степанівна".

І я хочу, щоби ми всі привітали і побачили цю легендарну жінку! *(Бурхливі оплески)*.

До нас вона завітала прямо з фронту. Дівчата, вона приїхала вранці. Я її зустріла, бачите, вона у формі. І в понеділок вона знову буде біля бійців! Хлопці кажуть, бійці: "Якщо ти не знаєш, хто така Степанівна, ти ніколи не був на передовій!" Це правда. *(Оплески)*.

Ми повинні знати цих жінок! Таких жінок багато. І тому ще я хочу, знаєте, що зробити? Я не буду довго говорити. Але я хочу всіх вас запросити завтра на наш захід. Так, Ольго Вадимівно, запросимо всіх? Який ми будемо проводити в Дарницькій держадміністрації, за адресою вулиця Кошиця, 11, на другому поверсі. Назвали ми цей захід "Україна жіночого роду – 2017".

Ми повинні побачити одна одну, трошки поспілкуватися, чоловіки – відомі "кіборги" – будуть нас з вами поздоровляти. Ми повинні знати, що ми жінки. На жаль, біда в країні – і жінка сьогодні потерпає, мабуть, більше ніж чоловік, бо економічні негаразди заставляють дуже хвилюватися за домівку, за дітей. І тому я дуже буду рад вас завтра побачити у нас о 14-ій годині. Дякую, що ви є такі в Україні! Слава Україні!

ІЗ ЗАЛУ. Героям слава! *(Оплески)*.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, пані Раїсо.

І зараз хочу надати слово, тут майже всі присутні кияни, коли ви там дивитесь, що відбувається в нашому місці, де буде стояти ялинка, де буде стояти карусель, що в театрі відбувається. Зараз є такий в Києві один маленький "двигун", який пробує в тому заіржавілому механізмі держави нашому щось змінювати, щось робити на краще.

І зараз надаю слово директору Департаменту культури Київської міської державної адміністрації пані Діані Поповій. Діночко, будь ласка.

ПОПОВА Д.О. Дякую, Ольго Вадимівно. Дякую, шановні друзі. Мені якось навіть ніяково бути присутньою, тому що я бачу таких потужних людей, що останні три промови я тільки стримую сльози, я вже не пам'ятаю, про що я хотіла говорити. Звичайно, я буду говорити про культуру, але спершу мені хотілося б сказати, чому роль жінки в цій країні така. Тому що жінка є найбільшим камертоном, через свою сенситивність вона відчуває, а коли відчуває, вона може або застерегти, або пом'якшити, або зробити наше життя менш нестерпним навіть в жахливих умовах. І коли після Майдану всі ми пішли робити щось потужне для країни, кожен на своєму місці, і я розумію, що коли я сказала у своїй родині, що я піду спробую керувати культурою, моя мама схопилася за серце і сказала: "Ну все, що ж ти знаєш про культуру? Як ти будеш? Ти бачила, скільки собак вбивають кожен день?" Я кажу: "Мамо, це не культура". А вона каже: "Як не культура? А скільки дітей неправильно виховують?!" Я кажу: "Мамо, це не культура". А вона: "Як не культура?!" Я почала замислюватися, що культура, напевно, одна з небагатьох речей, яка пронизує абсолютно всі сфери нашого життя, абсолютно всі – і економіку, і роботу в парламенті, і охорону здоров'я, і все на світі. Я вже мовчу про економіку і про всі решта частини – і дипломатію, і все, що ми маємо. Тому що рівень культури, який передається, звичайно, в першу чергу в родині, він має вплив потім на все життя людини з самого її дитинства і до самої смерті. Тому, дійсно, я почала замислюватись, що таке є культура. І для себе я визначила, що це такий духовний конденсат, який тримає людина в собі і який вона може або не може, якщо його недостатньо, виплеснути назовні і зробити світ кращим, зробити світ красивішим, зробити світ зрозумілішим і якось для нас приємним або неприємним. І це вже є право вибору, який ми надаємо в першу чергу в своїй родині, через свою маму, через свою дружину, через всіх людей, яких ми зустрічаємо довкола.

І говорячи про силу мистецтва і його жіноче обличчя, нашого мистецтва, я не можу не пригадати ті ролі, які, дійсно, відіграють наші потужні жінки. Не можу не згадати те, що зробила Джамала при своєму виступі. Це могла зробити тільки людина, яка відчуває біль, може цей біль пронести і висловити завдяки силі мистецтва так, як не зробили політики, на жаль, я знаю, що всі намагалися, як не змогли дипломати, на жаль, я знаю, що всі намагалися. Але сила мистецтва є настільки потужною, тому що іде

від серця. Вона може або врятувати, або спалити, або надати крила, або їх обрізати. І мені здається, що говорячи сьогодні про всіх тих жінок, які сьогодні знаходяться тут, я би хотіла сказати, що я пишаюся бути сьогодні однією з вас, я пишаюся сидіти з вами за одним столом. Я дякую Ользі Вадимівні, яка зібрала таких потужних жінок. І я знаю, скільки нас ще могло би бути, що залу би не вистачило. Я знаю цю дівчину, яка сидить поруч зі мною, з її попереднього життя, коли очі її світилися від посмішки, коли вона могла робити якісь речі, які сьогодні вона не може робити, а робить дуже важливі вчинки, які мало чоловіків здійснюють.

І наостанок я би хотіла сказати, може, процитувати велику жінку Маргарет Тетчер, яка сказала: "Хочете щось обговорити – підіть до чоловіка, якщо хочете щось зробити – запитайте жінку". Я хочу сказати, що це велике щастя – це українські жінки. І те, що кожна з вас робить на своєму місці в цей час – це неймовірно. Дякую. *(Оплески)*.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую Діані Поповій. Хочу сказати, що за підтримки Діани і управління культури 24 березня в Лаврі в Музеї прикладного і декоративного мистецтва відкриється абсолютно унікальна виставка - виставка рушартів. Ви всі знаєте, що колись жінки вишивали українські рушники, але мало хто знає, що через рушник жінки конструювали майбутнє. Вони не просто так його вишивали. Кожен рядочок, кожен символ, він мав своє значення, це було таке нейролінгвістичне програмування, код нації, що буде з твоєю родиною. І от виставка таких творів мистецтва – рушартів, фрагменти рушників, які перетворилися на картини, вперше будуть представлені 24 березня, два тижні, запрошую вас. Жінки конструювали майбутнє своєї родини спочатку, а якщо майбутнє всіх родин зібрати разом, що вийде? Майбутнє всієї держави.

І зараз надаю слово для наступного виступу голові правління громадської організації "За демократію через право" Марині Ставнічук.

СТАВНІЙЧУК М.І. Дякую щиро.

Доброго дня! Мені, як і всім нам, надзвичайно приємно сьогодні бути у такому товаристві, у такому світлому жіночому колі. Я вам вдячна, пані Ольго, за те, що маю можливість і побути разом з вами, і виступити перед нашими українськими жінками. Тому що ми сьогодні програмуємо майбутнє. Ми сьогодні говоримо про надзвичайно важливі речі, які торкаються життя наших жінок, які мають народжувати діток, наших діток, які мають творити майбутнє нашої країни.

Але всі ми в такій пересторозі, тому що цю розмову, важливу розмову про те, що зроблено, що сьогодні робиться, що треба ще зробити, ми ведемо у дуже складний час, коли в нашій країні війна. І присутність тут жінок замість ошатних суконь у військових формах це, власне кажучи, реальна ознака нашого часу.

Мені здається, що разом із всіма питаннями, які піднімали тут лікарі, волонтери, є надзвичайно важливі питання, які пов'язані з участю жінок у політиці. Бо світ давно визнав, що там, де обирається до представницького органу жінка, там, де жінка управлінець завжди є вагомими результати і вагомі досягнення. Більш того, ці досягнення завжди мають абсолютно правильне соціальне спрямування. Це пов'язано з родиною, зі здоров'ям, це пов'язано з вирішенням соціальних питань. По великому рахунку, там вирішується всі державні питання.

Безумовно, що класична політика знає відомих всьому світу жінок, і можна їх перераховувати. Можливо, буду економити час, але хочу сказати, що реальна політика, і ми сьогодні в Україні це усвідомлюємо, робиться не лише на рівні держави, а, в першу чергу, робиться на місцевому регіональному рівні, там, де напряду вирішується питання людей.

Тому мені сьогодні хочеться привернути увагу до тих проблем, в першу чергу, а потім перейти уже і на загальнодержавний рівень, які стосуються представництва жінок на місцевому регіональному рівні у Європі, у світі.

Скажімо, Парижем керує жінка. Стокгольмом керує жінка. За 3,5 тисячі років в Афінах сьогодні мером є жінка. Я вам наведу десятки прикладів по всьому світу і по Європі, коли жінки займають такі відповідальні посади.

А що в нас, в Україні? Візьмемо місцеві вибори 2015 року. Беручи до уваги місто Київ і всі обласні міста чи міста обласного значення, жодної жінки не обрано на ці посади. Скажу вам, що взагалі у новітній українській історії на рівні міст, обласних центрів з 1991 року жінок тільки двічі обирали на посади міського голови: один раз – у Житомирі у 1996 році, і один раз у Херсоні у 1994. Мова йде про саме міста.

Загалом, якщо говорити об'єктивно і серйозно, мова іде про те, що Україна, на жаль, не може похвалитися реальними серйозними, позитивними тенденціями у сфері представницької демократії. Попри те, що ми на увесь світ декларуємо цінності і готовність влитися у європейську спільноту, ми маємо, як на мене, негативну картину.

Ольга Вадимівна згадувала, Валерія Лутковська згадувала про тих 30 відсотків, про ту критичну меншість, яку на місцевих виборах при ухваленні нового Закону про місцеві вибори неначе вибороли собі жінки. Пам'ятаєте фразу під час засідання Верховної Ради України шанованого нами всіма тепер Генерального прокурора України, який керував більшістю? Каже: "Голосуйте, зал, це вас не стосується". Зал проголосував. Ухвалили відповідні зміни до Закону про місцеві вибори. Дали цю критичну меншість для жінок. Що вийшло під час виборів? Виявилось, що ті, хто брали участь у виборах, насамперед ті блоки, які представляли владу, не набрали критичної меншості жінок у своїх списках. Тому навіть цей позитивний крок, який був запроваджений вперше в Україні на місцевих виборах у 2015 році, було знівельовано. І ми сьогодні маємо на рівні міських рад 18 відсотків обраних

жінок, на рівні обласних рад – 15 відсотків замість 30-и, які декларовані у відповідному законодавстві.

Ми могли б похвалитись представництвом у парламенті, тому що сьогодні більше 14 відсотків жінок. Це, звичайно, результат порівняно з першим складом українського парламенту, де було майже 3. Але я хочу сказати, що порівняно з представництвом у парламентах світу і Європи у нас критична меншість у рази. Тому що навіть країни Африки і Латинської Америки мають показник від 30 до 56 відсотків у парламентах світу.

Тому, шановні жінки, я хочу вам сказати, що ми маємо уже, раз складається така ситуація, і маємо дуже складу ситуацію в країні, ми маємо боротись не за критичну меншість, ми маємо боротись за справжню рівність. Всі ми тут – жінки з досвідом, жінки з розумінням життя, пройшли всі ті чи інші випробування, тобто набули певної мудрості. Розуміємо, що вимагати від чоловіків абсолютної рівності можливо і неможливо. Але нам треба розуміти, що ми - українські жінки. Українські жінки мають свою особливість: українська жінка завжди була берегинею. Бо точно, як батько подумає, так буде, як мама скаже. Це наш принцип.

Тому я закликаю вас до активної позиції, до участі у політиці на місцевому, регіональному, на центральному рівні. Ми маємо відстоювати ті пропозиції до законодавства України, насамперед до виборчого, які будуть стимулювати участь жінок у виборах, які нададуть жінкам реальні гарантії не лише бути присутніми у списках, а реальні гарантії участі у виборах. Бо якщо подивитись на форми передвиборної агітації, то реальна картина така, що жінки у два рази мають менше можливостей брати участь у реальній передвиборчій агітації на виборах.

Шановні колеги! Сьогодні не менш важливе питання, чим управління державне, чим вирішення державних справ, є питання миру. Сьогодні нам всім зрозуміло: "Мінськ" не працює. Три роки країна живе надією на мир, ведучи війну. Я закликаю народних депутатів України більш активно долучитися до того, щоб вирішуючи питання правового режиму окупованих територій, яке треба було вирішити ще три роки тому, що стосується Донецька і Луганська, Донбасу, одночасно працювати над пропозиціями щодо встановлення стабільного миру в країні. Це є ключове сьогодні. Країна три роки у війні.

Я дуже хочу, шановні жінки, щоб усе, про що ми сьогодні говорили, стало реальною державною політикою. А це стане реальною державною політикою тоді, коли жінки будуть якісно і кількісно присутні в українській політиці. Я закликаю вас до активної позиції, до формування своєї професійної позиції у різних сферах, до того, що ми маємо на майбутніх етапах брати участь у формуванні і у реалізації державної політики в нашій країні.

Я від душі бажаю всім міцного-міцного здоров'я, бажаю весняного настрою, бажаю наснаги, бажаю вам любові. Хай будуть здорові ваші дітки,

хай будуть люблячими ваші чоловіки. Хай усе в нашій країні буде якомога найкращим, бо ми той народ, який заслуговує набагато кращої долі ніж ми сьогодні маємо. Дійсно: "Слава Україні!"

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Героям слава!

(Оплески)

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, пані Марино.

І, власне, все-таки хочу не погодитись на цю "50 на 50". Нам треба ставити більше. Нехай їм буде 30. Нас на 3 мільйони більше, дівчата.

СТАВНІЙЧУК М.І. Ми легенько запрягаємо, а тоді добре поганяємо.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Потрібно ставити велику мету.

ЦИМБАЛЮК В.І. Ольго Вадимівно, я можу обґрунтувати це.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Добре, Віталію Івановичу. Науково?

ЦИМБАЛЮК В.І. Науково.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Будь ласка, обґрунтуйте. Кнопочку натисніть.

ЦИМБАЛЮК В.І. Якщо ви дозволите, можу обґрунтувати ті положення. Вся справа в тому, що вже давно доказано, що там, де матріархат, там найкращі країни, там найрозумніші діти і найкраще розвиваються. *(Оплески)* Але життя інше. Я вже дуже багато років збираю відмінності між чоловічим і жіночим мозком. І з моєї точки зору, ми різні. Виходить так, що ми навіть, може, й з інших планет. Загалом чоловічий мозок на 200-300 грамів більший від жіночого, але загальна популяція жінок розумніша від чоловіків, тому що жінки працюють двома півкулями. У них дуже розвинуті асоціативні зв'язки, те, що немає у чоловіків, у чоловіків, як правило, однопівкульні: або права півкуля, або ліва. І не дивлячись на те, що вони добиваються багато, у них діапазон, у чоловіків, від генія до ідіота. А жінки в середньому всі розумні. Але це закладено природою. Подивіться, я люблю дуже природу. Виявляється, що в природі керує не самець, а самка завжди веде стадо всюди. І вона вирішує всі питання. І це дійсно, це не тільки те, що дві Х-хромосоми, але це ще й пов'язано з тим інтелектуальним.

Тому я ще раз підтримую цю тезу. Я обіцяю, якщо будуть ще такі засідання, на наступний раз приготую вам таку реальну наукову доповідь про різницю між чоловічим і жіночим мозком з тими відчуттями, які є, і тоді вже більш детально. Дякую. *(Оплески)*

СТАВНИЙЧУК М.І. Але ми не пропагуємо сексизм. Ми за рівність, любов і повагу. Так, жінки? Так.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, Віталій Іванович, дякую, пані Марино. Я в продовження природи хотіла сказати, що я колись була здивована, хто в природі, знаєте, найкращий тато. Найкращий тато – страус. Тому що коли ви там бачите в преріях хтось бігає і купа маленьких, страус в'є гніздо, висиджує всіх пташенят і потім їх годує та водить по полю, в цей час мами займаються якимись іншими справами.

Зараз ми продовжуємо нашу зустріч. Я би хотіла, щоб насправді кожен з тут присутніх мав можливість сказати, хоча би трошки себе представити і дуже би вас просила, щоб оці листочки, які ми вам роздали, щоб ви непонехтували і написали туди і ті теми, які би ви хотіли проговорити, тому що насправді я абсолютно впевнена, хоч ми жінки, що відрізняються від загальної популяції чоловіків, що вони не ходять масово в баню і на полювання, де, власне, займаються лобізмом тим чи іншим. Тому нам потрібно знайти якусь іншу форму, яка би компенсувала нам відсутність походів в баню і на полювання для того, щоб ми могли підтримувати один одного і рухатись вперед.

Зараз надаю слово для виступу депутату Одеської міської ради VII скликання, голові постійної комісії облради з питань охорони здоров'я пані Тетяні Малихіній. Пані Тетяно, будь ласка.

МАЛИХІНА Т.І. Добрый день! Вы знаете, я хочу поддержать выводы генетической экспертизы и сказать, наверное, о том, что интеллект ребенка передается от матери, поскольку наши украинские женщины, они уникальные женщины, они не только "найразумніші", мы обладаем очень тонкой духовной сущностью. Это удивительное сочетание такой глубокой духовности с умением твердо брать на себя ответственность, это отличает действительно украинскую женщину.

Поэтому я даже не сомневаюсь в предсказаниях украинских, последних из оставшихся украинских мольфаров о том, что Украину спасет женщина. Женщина, я думаю, что теперь мы должны понимать в том смысле, что мы, женщины, объединившись, спасем свою Украину. Конечно, я не думаю, что какая-то конкретная женщина.

Вы знаете, что Одесса - это тоже женщина. И наш город не просто носит женское имя, но и во многом демонстрирует женский характер. Наверное, все слышали такую известную особенность одесских мам, которым до всего есть дело, говоря по-одесски.

Мне хотелось бы очень кратко рассказать вам о том, что мы делаем в одесском здравоохранении, в городском, не ожидая каких-то наказов сверху, а просто то, что может сделать на примере одесского опыта громада,

территориальная громада. Период действительно тяжелый, стратегически очень тяжелый и Одесса особенный город, потому что у нас есть геополитические особенности – это значительный приток нелегальных трудовых мигрантов, необходимость их интеграции в социальную сферу, а также высокий эпидемический риск в городе. И вот эти быстро формирующиеся этнические группы населения, они отличаются не только бытом, но и различными подходами к медицинским традициям.

Поэтому учитывая рекомендации Всемирной организации здравоохранения, в частности зависимости здоровья нации от грамотности женщин в гигиенических вопросах, потому что именно женщина организует быт своей семьи, и конечно же неудивителен тот факт, что повышение уровня женщин на 10 процентов, это общемировая практика, улучшает демографический показатель на 5 процентов. Так вот, мы решили в нашем городе широко использовать возможности учреждения образования, а также общественных организаций пациентов для массового санитарного просвещения. И, вы знаете, это оказалось совершенно незаменимо при печально известной "антипрививочной кампании" в Украине, которая поставила под угрозу само пребывание нашей страны в общеевропейском сообществе.

В связи с этим для нас стало особенно важным развитие сети амбулаторий общей практики. Мы начали создавать ее еще 3 года назад. На сегодняшний день это отремонтированные оснащенные амбулатории с соблюдением маршрутов пациента или пешеходной доступности вблизи от места проживания пациентов, как базового учреждения с широкими возможностями общения нескольких поколений.

Фактически многие амбулатории сегодня больше напоминают местный клуб здоровья. Всего на сегодняшний день создано 54 таких амбулатории, их число продолжает увеличиваться со строительством каждого нового высотного дома. Открываются новые учреждения, они соответствуют требованиям комфортности, оснащенности, и это так же расценивается горожанами как проявление уважения к медицинским проблемам городской власти населению.

С учетом всех сказанных мной особенностей особое внимание уделяется оснащению новым оборудованием именно детских и родовспомогательных учреждений – это поликлиники, детские больницы и родильные дома. Вашим коллегам медикам приходится нелегко, но результаты их труда заслуживают уважения. Следует отметить, что впервые за много лет мы констатируем снижение числа аборт, что свидетельствует об улучшении общественной грамотности и морали.

Разрабатывая пути улучшения социально-экономического климата в городе, мы учитывали высокий семейный уровень проживания. И следовательно, совместные финансовые риски в каждой семье, состоящей из представителей нескольких поколений. Снижение затрат каждой семьи в

связи с реализацией программы здоровья, которая работает в Одессе уже 2 года, и общим финансовым обеспечением – около 80 миллионов гривен в год, не только снизила заболеваемость в городе, но и позитивно повлияла на смертность населения, сделав доступными современную диагностику и лечение раннетравматических состояний, что вы можете видеть на слайдах.

Так же в городе успешно реализуется программа обеспечения детей медикаментами бесплатно за счет средств городского бюджета при лечении их дома амбулаторно, а так же все нуждающиеся дети до 2 лет обеспечены молочными смесями и кашами бесплатно.

Также получают медикаменты за счет средств городского бюджета дети с орфанными заболеваниями и дофинансируются многие государственные программы. У нас много планов, и все они направлены на укрепление здоровья каждого из членов семьи. И все же мы всегда помним о том, что грамотность и здоровье женщины предопределяет здоровье всех членов семьи. И я уверена, что в наших общих силах сделать наших женщин счастливыми женами, мамами и дочерями.

И последний слайд. Это наша одесская "пятерняшка", которая родилась в этом году, им уже полгода. *(Оплески)*.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, пані Тетяно.

Власне, у нас сьогодні з наших регіонів представлена лише Одеса, але я сподіваюсь, що на наших наступних зустрічах ми будемо мати можливість презентувати Україні яскравих, цікавих жінок, яким болить, які розбудовують свою державу і, знову-таки, які діють і роблять кожного дня.

Зараз хочу надати слово координатору проекту Український центр контролю за тютюном громадської організації "Життя" – Лілі Олефір.

Але перед тим сказати наступне, що в Україні сьогодні курять 47% чоловік і 17% жінок. Що, власне, означають ці цифри? Коли ми говоримо про шкідливі звички, то для когось – це смак, для когось – це запах, для когось – це просто звичка. Для мене особисто – це оті сотні тисяч смертей від інфарктів, інсультів, це рак губи, рак гортані, рак легенів, це гіпертрофія плода, коли курить вагітна жінка. Тобто ми, насправді, говоримо з вами зараз не про цигарки, а про те, як ми розплачуємось за них.

І, на жаль, на сьогоднішній день у нас втричі збільшилась кількість жінок, які палять. Найвищий рівень жінок, які палять, це у віці 30-39 років. А найменше серед жінок, знаєте, хто палить? Вдови. Найменше! Це сильні жінки, які несуть відповідальність.

Будь ласка, Ліліє, вам слово.

ОЛЕФІР Л. Доброго дня. Мені надзвичайно приємно бути тут сьогодні, тому що я можу навчитися від вас. Я бачу тут багато жінок-лідерів, які змінюють цю країну.

І я погоджуюся з пані Діаною, яка сказала про те, що зараз надзвичайно важко працювати. І ми в своїй діяльності ледь не кожного дня думаємо про те, а чи правильні речі ми робимо, а чи справді пріоритет це зараз? Чи, можливо, потрібно на чомусь іншому зосередитися? І ось ці моменти переосмислення трапляються дуже часто.

Проте все-таки ось та ідея того, що потрібно займатися своєю справою, як казав Сковорода: "В кожного є своя справа – і треба нести її до кінця", - тому що ніхто цим більше не буде займатися. І кожна з нас тут робить ту справу, яку вона повинна робити.

Наступний слайд, будь ласка.

Є така Рамкова конвенція ВООЗ із боротьби проти тютюну – це надзвичайний документ, фактично ми ним керуємося у нашій роботі. 180 країн світу її ратифікували і Україна теж. І ось в преамбулі цього документу ідеться про те, саме про важливу необхідність повної участі жінок на всіх рівнях у розробці політики з контролю над тютюном та виконання законодавства. Адже тут мова йде більше не про те, наскільки, куріння воно шкідливо впливає, і це навіть не про вибір людини. Питання в тому, що тютюнові корпорації вкладають свої мільярдні прибутки у те, щоб нав'язувати нам куріння, у те, щоб зменшувати тривалість життя наших чоловіків, у те, щоб нівелювати можливість дитини зробити вибір, адже більшість курців починає курити у віці до 18 років. Про який свідомий вибір ми можемо говорити?

Будь ласка, наступний слайд. Ольга Вадимівна мала рацію коли згадувала про статистику, насправді статистика – в Україні одні з найгірших показників зараз по поширеності куріння серед чоловіків. Ми досі в лідерах, і це в свою чергу дуже сильно впливає на захворюваність серед чоловіків. Проте вже коли мова йде про жінок, то в останні роки ось ми бачимо певне покращення. Жінки в Україні, вони все-таки надзвичайно розумні, тому що ми розуміємо, ми з вами розуміємо, що на нас завдання з виховання сім'ї, з виховання наших дітей і саме на нас наші діти будуть дивитися, коли будуть робити вибір, курити чи не курити.

І тут же з'являється проблема другорядного куріння, пасивного куріння, тому що коли тато в сім'ї курить, то це, звісно, дуже негативно впливає і на його сім'ю. І ось у світі, наприклад, від вторинного тютюнового диму щороку помирає 600 тисяч людей. І тут іде мова про передчасні смерті, яких можна уникнути.

Зверну вашу увагу на те, що, за даними 2010 року, в Україні 1800 жінок щороку помирає від хвороб, викликаних курінням. З іншого боку, більше 3 тисяч жінок в Україні помирає від хронічних хвороб нижніх дихальних шляхів, а загалом близько 30 відсотків усіх смертей, вони частково також викликані вживанням тютюну.

Будь ласка, наступний слайд. Як я вже казала, куріння – це не про вибір. Це про те, що нам нав'язує індустрія, яка заробляє величезні кошти на

тому, що люди помирають завчасно. От подивіться, будь ласка, на ось ці кольорові рожеві пачки, прикрашені метеликами. Тютюнова індустрія свідомо брендує свої упаковки таким чином, щоб привертати увагу молодих жінок, молоді, дівчаток. Ось якщо ви подивитесь на статистичні дані про поширеність куріння в Україні дівчаток віком 15-17 років, то наразі це 13 відсотків, але в 2007 році це було 22 відсотки. Якщо ви пригадаєте, ось ці попередження про шкоду куріння з'явилися не так давно, у 2012 році. До того моменту жодного попередження не було, ніхто до кінця не міг усвідомлювати всю шкоду, яка існує. Проте індустрія продовжує свідомо впливати на нашу свідомість.

Будь ласка, наступний слайд. Ось приклади документів тютюнової індустрії, як вони вивчають свідомість, як вони намагаються впливати на поведінку жінок. Ось вони свідомо говорять про те, що сигарети тонкі – це для жінок.

Будь ласка, наступний слайд. Сигарети з добавками – полуничкою, яблучком – це для молодих дівчат.

Будь ласка, наступний слайд. І саме в цих умовах боротьби з корпораціями, які мають величезні кошти для того, щоб використовувати всі можливі для них маркетингові інструменти впливу, нам дуже важливо використовувати весь інструментарій, який ми маємо, а саме: посилювати законодавство України для того, щоб захистити некурців і для того, щоб захистити тих, хто зараз курить, щоб їхні діти не почали курити. І ось цими інструментами є зменшення привабливості куріння, щоб не було тих рожевих пачок з метеликами, тобто збільшення картинок. Також ми говоримо про зменшення цінової доступності. Ну, пачка за 16 гривень (пачка цигарок) – ну, це ж смішно. Тобто навіть підліток на якісь кишенькові гроші може зекономити і купити собі цю пачку. Ціни потрібно піднімати. В Європі зараз, скажімо в Німеччині, це мінімум 5 євро, і це значно менш доступніше, ніж зараз в Україні.

Ну і, знову ж таки, мова іде тут про нашу глобальну ціль - це завершення ери тютюну. Тобто наші діти – вони не повинні знати, що таке куріння. *(Наступний слайд)*

Я надзвичайно вдячна Ользі Вадимівні, тому що вона фактично єдина з усіх жінок і з усіх депутатів, які взяли на себе ось цю роль і відповідальність в боротьбі з тютюновою індустрією. Звертаю вашу увагу на те, що з 2012 року жодного іншого Закону про контроль над тютюном, окрім там заборони реклами (2012 рік) і заборони куріння в громадських місцях, не приймалося. Ось Ольга Вадимівна зареєструвала два законопроекти, для того щоб зменшити привабливість куріння: це законопроект 2820 і законопроект 4030а, щоб забрати ось цю приховану рекламу. І, здавалося б, такі прості речі, про які ми говоримо, повинні були б зрозумілі бути усім депутатам, усім народним обранцям. Але я вже казала: є тютюнова індустрія, яка усіма силами намагається вплинути на процес прийняття законопроектів. І я вас

всіх дуже прошу підтримати Ольгу Вадимівну в цій боротьбі з корпораціями, тому що за ними – величезні прибутки, вони знаходять лобістів, які лобіюють те, щоб закони не приймалися. І саме ви як лідерки, жінки, які роблять правильний вибір на те, щоб самим не курити і показувати правильний приклад нашим дітям, а також допомагати нашим чоловікам кинути курити, маєте бути ось тим джерелом, ось тією основою, з якою ми разом зможемо покласти кінець ері тютюну і побороти тютюнову епідемію. Дякую. *(Оплески)*

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, дякую, Лілю.

Знаєте, так гарно, колеги, є справжні громадські організації, такі не кишенькові, а ті, які переживають про проблему. І так само, як громадська організація "Стоп, меланома!", і по боротьбі з тютюном, ну, без них практично нічого неможливо зробити. І от хочу зараз всіх присутніх запитати. От якби був такий закон винесений, якби ви були депутатами парламенту ви би проголосували, щоб цю політику з тютюном держава інакше вела? Проголосували би за? *(Оплески)*

ІЗ ЗАЛУ. Так!

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. А в теперішньому складі парламенту ми його навіть не можемо до зали донести. Не те, що проголосувати і підтримати. Навіть не можемо винести в парламент, тому що його просто не пускають два роки. Саме тому я ще раз хочу підтримати пані Марину Ставнічук, яка говорить, що жінок має бути в обласних, в міських, в парламентах... І у нас сьогодні, до речі, за статистикою є такі унікальні області, які не те, що 20 відсотків не здобули... Наприклад, в Ужгородській міській раді 8 відсотків, в Івано-Франківській – 9, в Кропивницькій – 9. Ганьба! А в Чернігівській – 33. Молодці дівчата, пробилися.

Наступне наше слово я передаю, от наш такий вогник жіночого спілкування, передаю Ксенії Василенко, шеф-редактору Інтернет-видання "Лівий берег", яку всі знають під ім'ям Соня Кошкіна. Хочу подякувати в присутності всіх вас і сказати, що коли громадська організація "Громадський інформаційний простір" створювала цю платформу "Люди допомагають людям", ми звертались практично до всіх видань, знаєте, з яким проханням, щоб дали можливість громадській організації один раз хоча би на тиждень публікувати статтю з розповіддю про родину загиблого, яку готуємо, спілкуючись з дружинами, з родинами. І не так багато видань підтримали цю ідею.

Я, власне, дякую "Лівому берегу", який постійно на своєму сайті публікує історії родин наших героїв. Це дозволяє нам тримати пам'ять, це дозволяє нам пам'ятати, це дозволяє тим людям, які можуть допомогти хтось одягом, хтось взуттям, хтось меблями, хтось будівельними

матеріалами, просто допомогти напряду. І це насправді дуже-дуже важливо і не буду називати, хоча може і треба було оті відомі сайти, які не публікують цю інформацію, для мене незрозуміло чому. Тому зараз слово "Лівому берегу".

ВАСИЛЕНКО К.М. Дуже дякую, я дуже дякую перш за все за запрошення, за вашу ініціативу щодо організації такого поважного зібрання. Я думаю, що подібного роду діалоги, вони є важливими для того, щоб ми могли побачити одна одну, почути одна одну, обмінятись якимось досвідом.

З огляду на тему нашого обговорення, я як завжди готувалась, і з огляду на те, що я працюю в інформаційній сфері, я говоритиму перш за все про інформаційну безпеку і її роль в тому, як зберегти і майбутнє і утвердження, власне, позитивного майбутнього для всіх нас. Не секрет, що нас всіх найбільше цікавить загальноукраїнський контекст, але не можна говорити про нього поза загальносвітовим контекстом. То ж для початку декілька загальносвітових акцентів, я би навіть сказала констатація, які прямо відбиваються на нашому житті.

Ви знаєте, що всі ми зараз живемо в епоху фактично інформаційного буму, інформаційної еволюції, і за останні 10 років всі ми отримали доступ до інформації такий, який не мали протягом 20-50 років. Особливо вразливими та чутливими до об'ємів цього доступу є діти, є підлітки, є молоді люди, які не завжди можливо можуть відрізнити ті чи інші канали інформації одне від одного. І не секрет також, що на сьогоднішній день і діти, і молоді люди буквально з перших днів свого активного життя привчаються до гаджетів, які вже є не тільки носіями інформації, а й постійними супутниками, з якими просто знаєшся чи засинаєш. Добре це чи погано? Я думаю, що ми не знаємо відповіді на це запитання однозначно, просто це нове покоління і ми маємо з цим рахуватись. Однак, звичайно хотілось би вберегти, особливо коли ідеться про дітей, від того негативного впливу, який сучасне інформаційне поле може мати на них.

Отже, перша констатація – це те, що ми живемо в епоху надзвичайного інформаційного буму і друге – це те, що наразі світом, на жаль, керує ненависть в інформаційній площині. Думаю, якщо ви подивитесь на повістку дня багатьох виборчих кампаній, зокрема в Європі, ви побачите, що ненависть є головним трендом і, на жаль, вона часто перемагає.

Це дві загальні констатації і вони стосуються нас, українських реалій напряду, оскільки ми сьогодні живемо в умовах війни і все інформаційне поле дуже насичене негативними повідомленнями. Це є об'єктивна реальність. Ми не можемо від цього вберегтися: будь-то телевізор, будь-то радіо, будь-то гаджети, будь-то будь-які формати новин тощо. Тобто відгородитися від цього ми не можемо!

І, власне, те про, що я хотіла сьогодні сказати, та тема, яку, мені здається, дуже важливо винести на обговорення – це створення спеціальної

державної програми інформаційної політики, інформаційного захисту, взагалі інформаційного позиціонування тому, як жити в цих нових реаліях. Як в цих нових реаліях, що дуже важливо для жінок передовсім, виховувати нове покоління.

Тому що у нас є відповідне міністерство, у нас є відповідні відомства, але у нас немає чіткого бачення, чіткої концепції того, що стосується питань, про які я зараз говорила. Ми можемо прописати певний план дій на рік, максимум на два роки, на три роки, але не передбачати того, що буде за 10 років, в яких інформаційних умовах зростатимуть наші діти і як це відіб'ється на їх формуванні.

Я думаю, що це питання дуже важливо піднімати саме на загальнодержавного рівні, тому сьогодні я говорила про це. Дякую. *(Оплески)*.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, Ксенія.

Я тут отримую смс: хтось проситься до слова, хтось, навпаки, просить слова не давати. Хочу сказати, що ті дівчата, не буду називати імена, які бояться виступати, всі, хто сидять тут, в залі, були молодими, всі боялись колись виступати, потім зрозуміли, що, власне, це є частиною життя. Й інколи можна говорити з помилками, важливо робити правильні речі.

Всі, хто присутні в цій залі, це жінки дії, жінки, які роблять правильні речі. І якщо хтось не так трошки щось сказав, то я думаю, що ми можемо простити один одному.

І зараз хочу наступне слово надати координатору громадської платформи "Люди допомагають людям" – Юлії Гоць.

ГОЦЬ Ю.І. Доброго дня.

У всіх у вас на руках є така от чудова книжка, яка була зроблена платформою. І я би хотіла для прикладу спочатку розказати про кілька родин.

Уявіть собі, родина три роки тому, троє дітей, три доньки: старша донька – ходить в університет, середня донька – в школі, молодша ще тільки пішла в садочок. Це місто Луганськ. Місто Бердичів, молоді спортсмени, дуже люблять один одного, побралися, чекають дитину. Або історія з Франківської області, де двоє маленьких діточок: старша донечка, молодший синочок. І всі ці родини три роки тому об'єднало одне велике горе, одна біда – в Україні почалася війна. Вони не знали один одного, ніколи не чули про один одного, але їх об'єднує найстрашніше горе, яке може прийти в сім'ю, – вони втратили чоловіка, втратили батька.

Розумієте, в один момент, ми спілкуємося з дівчатами на платформі, дуже страшно, коли такі великі сім'ї, сім'ї з великої букви, коли ти чуєш про сім'ю, я часто слухаю дівчат, і вони з таким захопленням розповідають про те, які були їхні чоловіки, наскільки вони підтримували один одного, і дуже боляче чути і відчувати, коли в один момент сім'я опиняється сам на сам з

проблемами. Дуже важко звикнути до того, коли немає підтримки, коли дівчата, дружини мають стати для своїх дітей і матір'ю, і батьком, мають стати подругою, мають стати другом. І період адаптації, він дуже важкий. Саме для тих родин, які опинилися в такій ситуації, які залишилися без підтримки, сам на сам, була створена платформа "Люди допомагають людям". Ми займаємося допомогою родинам, які втратили годувальника під час війни на сході України або під час Революції Гідності. Ми надаємо фінансову допомогу пряму, без посередників, оминаючи якихось там прихованих відсотків. Всі кошти, будь-яка допомога, яка надходить до нас на платформу, вона іде напряду тільки виключно родинам. *(Оплески)*.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Ще раз хочу сказати, що ця платформа, яка створена громадською організацією, відрізняється від всього того, що було, є тим, що допомога через платіжну систему надходить прямо на картковий рахунок родини. І кожний, хто заходить на сайт, а це можна зробити з будь-якої точки світу, не України, світу! Можна зайти на сайт lpl.com.ua і перевести один долар на рахунок родини, який по Україні пройде без комісійних, не втративши жодної копійочки. Партнером платформи є Райфайзен Банк Аваль. Мало того, на сайті ви побачите, яка є потреба у родини і скільки у неї на рахунку. І, насправді, це унікальний механізм, який у майбутньому може стати прототипом нової системи соціального захисту в Україні. Через цей механізм не можна вкрати і не можна обдурити. Система працює і не робить різниці, хто стоїть за цією системою, хто нею керує.

І присутні сьогодні тут дівчата, вони працюють в координаційній раді. І ми дуже дякуємо всім донорам, які допомагають напряду родинам, і дякуємо всім людям, які просто через Інтернет підтримують родини наших героїв.

Зараз для наступного дружнього спілкування і доповіді слово надається Наталії Воронковій – голові громадської організації "Волонтерська сотня "Доброволія".

ВОРОНКОВА Н.О. Доброго дня! Я хотіла б почати свій виступ з того, що мені дуже приємно, що я опинилася зараз поряд з Діаною Поповою, яку я знаю ще з інституту, так сталося, і поряд зі "Степанівною". З Діаною ми не бачимося, тому що обидві зайняті, тільки деколи можемо переписуватися, і зі "Степанівною", ми знаємо заочно одна про одну, але не могли побачитися три роки, бо дуже зайняті обидві на фронті.

Я сьогодні вранці повернулася з Авдіївки і, звичайно, мені болить за те, що відбувається на фронті і тому, напевно, я і обрала темою свого виступу роль жінки в антитерористичній операції. Єдине, що, звичайно, хотілось би зауважити, у нас немає антитерористичної операції, у нас іде війна, і ми всі це прекрасно розуміємо. І те, як сказала Раїса, так, дійсно, війна це жіночого роду і Україна жіночого роду, і перемога жіночого роду, і те без чого неможлива перемога - це віра, надія, любов.

Ми знаємо дуже багато жінок снайперів на фронті, ми знаємо дуже багато жінок коригувальників на фронті, ті, які виконують жорстку військову і жіночу роботу. Але ми знаємо і багато жінок волонтерів, ми знаємо багато жінок медиків і парамедиків, ми знаємо багато жінок кухарів. І це є сестринська турбота, це є материнська любов, це є бабусина кухня - це те, що ми можемо дарувати хлопцям, які нас там захищають.

Я представляю не тільки як голова волонтерської сотні "Доброволя", я представляю набагато більше жінок, які, ми вже об'єднуємось, жінки-волонтери вже навчилися між собою координуватись, саме головне, і об'єднувати зусилля заради однієї мети, куди ми ідемо, чого я і хочу, напевно, побажати всім тут присутнім, бо ми всі біжимо в одну сторону, ми всі маємо одну мету, але якимось різними дорогами, ми не можемо ніяк скоординувати ці зусилля.

Я би хотіла попросити показати такий невеличкий відеоролик. *(Відбувається демонстрація відео).*

Такі відеозвернення записав не тільки Київ, записали жінки волонтери Харкова, записують жінки Дніпропетровська, Одеси, Львів, Біла Церква, Рівне та інші. Ми постійно вже багато років, можна сказати, що не менше трьох років, ми координуємось і допомагаємо якраз у вирішенні всіх питань на фронті. Питання, якими ми займаємось, це не тільки допомога, в першу чергу, звичайно, всі якимось так ми починали зі звичайних засобів виживання хлопців на фронті з 2014 року, ви всі це розумієте, і закінчуючи лікарськими засобами, медичними засобами, оплатами операцій хлопців.

Мені навіть важко сказати, я можу вам просто як приклад привести: тільки "Волонтерська сотня" за два місяці 2014 року – ми поставили ліків у військовий шпиталь більше ніж на 2 з половиною мільйона. Мені просто важко виміряти, скільки всього ми зробили для фронту. І я дійсно цим пишаюсь. І я пишаюся, що я знаю цих жінок, я пишаюся тим, що я з ними дружу. І мені дуже хочеться, щоб наш досвід був використаний на державну систему, на зміну державної системи.

Мені дуже хочеться, щоб усі ці проекти, не тільки ті, де ми допомагаємо і дитячим будинкам в зоні АТО, і мирним мешканцям, дуже багато займаємося, і розвиваємо і той самий патріотизм, ми проводимо дуже багато і майстер-класів, і різних бесід проводимо з дитячими будинками в зоні АТО. Ми проводили акцію, ви, напевно, чули, "Вишиванка дітям зони АТО". І будемо ще проводити і в цьому році. І дуже багато різних.

Мені хочеться, щоб ми навчилися підтримувати один одного, щоб ми йшли до однієї мети разом. Тому давайте почнемо не з великого слова "об'єднання", а просто скоординуємося і почнемо чути один одного і допомагати один одному. *(Оплески)*

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, Наталю. У нас вже як би наша офіційна програма закінчилася, я би хотіла зараз спитати, якщо хтось має щось

коротко сказати, зараз надам слово ректору Черкаської медичної академії пані Інні Губенко.

Будь ласка, мікрофон, кнопочку натискайте.

ГУБЕНКО І.Я. Дуже дякую. Ольго Вадимівно, ви стали Берегинею охорони здоров'я, Берегинею медичної освіти і Берегинею жінок. Ви були тендітна жінка-професіонал, яка робила свою справу. І коли дійшло діло до того, що треба на сьогоднішній день включитися і працювати як прекрасний політик, ви робите добру справу. І ми сьогодні почули багато слів – гарних, прекрасних – про наших жінок, які взяли на себе всі турботи за дітей, за генофонд нашої нації.

Я хотіла б звернути увагу на те, що багато років працюючи в громадському житті країни, в громадській організації і працюючи з молоддю, я хотіла б звернути вашу увагу, коли ми говоримо завжди про освіту, ми говоримо про лікарів. Але ми навчаємо з 15 років наших дітей, дівчат на медсестер, фельдшерів, акушерок, і вони потребують дуже великої уваги, їх треба зберегти в нашій країні, щоб вони працювали і не виїжджали, щоб вони працювали у нас. Ми багато уваги приділяємо, вони працюють і на фронті на сьогоднішній день, і я згодна з нашими дівчатами в тому, що в нас іде повномасштабна війна. Ми говоримо сьогодні про психічне здоров'я, ми сьогодні говоримо про сімейну медицину, ми говоримо про сімейну медичну сестру, ми сьогодні говоримо про те, що багато людей хочуть виїхати (і в основному дівчат) на некваліфіковані види роботи в інші країни. Хоча ми добилися того, що наші навчальні плани і програми вже відповідають європейським, ми дуже просимо вас як гарну жінку, як маму, як берегиню нашої України допомогти нам зберегти нашу освіту і приділити увагу нашій медсестринській освіті, яка вже має молодшого спеціаліста, бакалавра і магістра. І вони вже вміють працювати з людьми і як реабілітологи, і як помічники мамам тим же, які сьогодні потребують допомоги, і дітям. Як пропагандистам, які почують все про медицину, про життя, про жіноцтво і про те, що на сьогоднішній день необхідно.

Я дуже дякую вам за вашу роботу. Наш колектив вітає вас з усіма святами. І я хочу, щоб ви були заможні, щасливі і допомагали нам всім.

Дякую.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую.

Хочу сказати, що у нас заплановані на 22 березня парламентські слухання. Тобто це ми практично такий найвищий рівень органів державної влади – тобто буде резолюція парламентських слухань по реформі медичної освіти. І ми очікуємо, поки що ми не отримали від Міністерства охорони здоров'я їх системного бачення, але вже маємо системне бачення, як нам реформувати вищу медичну спеціалізовану освіту, і я думаю, що в середині ваших профспілок потрібно дійти до згоди, які зміни мають відбутися і в

професійній медичній освіті. І я сподіваюся, що 22-о ми проведемо парламентські слухання, буде резолюція, яка буде виконавчій владі обов'язкова до виконання, і сподіваюся, що виконавча влада буде її виконувати.

Зараз надаю слово пані Валентині Маркевич, яка представляє фонд, який підтримує лікарню ОХМАТДИТ, і, власне, онкохворих дітей.

Пані Валентино, вам хвилина.

МАРКЕВИЧ В. Я дякую.

І щиро вітаю всіх сьогодні у цьому залі. Дякую за те, що мене запросили. І мені хочеться сказати так, що я сьогодні підтримую всі слова, які сьогодні були сказані. Підтримую також слова, Ольго Вадимівно, ваші і, Марино Іванівно, за те, що мама щаслива, коли здорова дитина. Розумієте, кожна людина, яка знаходиться тут у залі, сьогодні у кожної людини страх, тому що ми не знаємо, що завтра буде з нами. Ми не знаємо, що буде завтра з нашими медичними закладами, ми не знаємо, що завтра буде з ліками, ми не знаємо, що буде з Академією наук, яка сьогодні взагалі не фінансується. І я прошу сьогодні кожного, хто сьогодні чує, ви як ми всі можемо донести до громадськості, піднімати питання, які потрібні сьогодні, сказати, що ми не можемо бути здорові, коли медична галузь сьогодні не фінансується взагалі.

Сьогодні сидять переді мною всі ті люди, яких я поважаю, сьогодні сидять з Національної медичної академії наук, де я є докторантом. Сьогодні сидять представники Національної медичної академії, сьогодні медичні заклади, ми фахівці всі, і ми всі з вами знаємо, що сьогодні всіх нас турбує одне – що буде завтра з нами в медицині? Ми взагалі жінки сьогодні не здорові, тому що кожна не знає, куди йти, куди звернутися.

Ті питання, які ви сьогодні піднімаєте, Ольго Вадимівно, ви тільки нам скажіть, якщо ви сьогодні виступаєте, я чула скільки звернень ви вже зробили з того приводу, що стосується ОХМАТДИТу по фінансуванню, по медичним цим закупівлям, що сьогодні ліки вже ті, які на складах знаходяться. І я думаю, що коли б ми всі, жінки, скажемо, що ні, такого неможливо це робити! Всі, кожен, хто сьогодні присутній. І ми підтримуємо вас, ви нас тільки покличете – ми всі станемо там за вами, за вашою спиною і будемо вас підтримувати всі. Бо сьогодні те, що стосується медицини – це катастрофа!

Я прошу вас, зробіть так, щоб хоча б у нас страху не було. Ми на війні кожен день! Кожен день ці мами, у яких гинуть діти!

Статистика сьогодні називалася, я вам коротко скажу, у нас не виросла статистика по онкології по дітям, вона 1100-1200 тримається, але паліативних дітей у нас збільшилось втричі. Втричі паліативних дітей, які помирають! Це дуже серйозна цифра, я вам кажу. Це ті діти, на яких у нас "видав" 2014-2015 рік по фінансуванню. Ті сльози матерів я вам не передам,

вони народжуються кожен день і помирають з цією дитиною, яка може загинути кожен день. Дякую. (*Оплески*).

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Дякую, пані Валентино. Повністю розділяю кожне слово, яке ви казали.

Я сьогодні, власне, не хотіла на сумних нотах проводити нашу зустріч, але не можу не констатувати факт, що я на сьогоднішній день не розділяю політику уряду і Міністерства охорони здоров'я, те, що робиться. Затверджено бюджет з цифрою фінансування лікування дорослої онкології на рівні забезпечення 14,8%. Ви розумієте, що зі 100 людей, які захворіють на онкологічні хвороби, починаючи від 18 років, тільки 14 будуть мати право на державну підтримку! Я не можу пояснити, у мене немає пояснень!

Лікування серцево-судинних хвороб, бюджет затверджено, погоджено Міністерством охорони здоров'я (при тому, що ми втрачаємо щорічно 500 тисяч людей від інфарктів і інсультів!) фінансування 24% від потреби. В минулому і позаминулому роках було 65%. Притому інші програми - фінансування збільшується.

Повертаємось на оптимістичну ноту.

_____. Поки будемо лікувати ВІЧ-інфікованих, помруть усі наші діти!

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. Повертаємось на оптимістичну ноту. От ми поговорили і у кожного з вас виникне питання: а що далі?

Мені би дуже хотілось зробити так, щоб ми не просто з вами поговорили сьогодні. Тобто перше, що буде зроблено, будуть проаналізовані стенограми, всі ваші виступи. Всі пропозиції, які були надані, вони будуть сформовані в резолюцію. На це піде декілька тижнів. Всі з вас, хто залишать електронну адресу, отримають цю резолюцію. В тій резолюції будуть внесені пропозиції уряду.

Ми так само, я думаю, що із Наталією Воронковою, із Раїсою Шматко, із Ксенією, із всіма, хто хоче залучитись, подумаємо, як ми можемо створити комунікаційну платформу. Нам потрібно вибирати мету і цієї мети разом досягати. От всім треба включитися – значить треба всім включитися і робити.

Як тільки ми доведемо і будемо вірити один одному, з ким можна піти в розвідку, і ще й повернутися з тієї розвідки, а не тільки піти, нас з кожним днем буде ставати все більше і більше, хто буде обирати який шлях: хто на вибори, не має різниці, як ви будете далі себе реалізовувати. Навіть не має різниці, з якими політичними силами. Важливо, щоб в кожній політичній силі були люди, які сповідують однакові цінності. І тоді у нас Україна відбудеться. Важливо, щоб в кожній політичній силі, в кожній місцевій

обласній раді були жінки, які готові сьогодні боротися за Україну. Все. У нас більше далі немає куди відступати. Все.

Тобто якщо не ми, то більше немає кому. І сьогодні кожний з вас, якщо вийде з розумінням, що якщо не ми, то більше немає кому, то тоді у нас з вами буде результат.

По-перше, ви отримаєте резолюцію з пропозиціями, ви зможете туди додати. Хтось щось забув, хтось щось не сказав, переживав, ви будете мати можливість доопрацювати цей текст в тому напрямку, який вас цікавить.

І далі я проаналізую також, ви зможете написати тему нашої наступної зустрічі, ми проаналізуємо, яка буде більш потребувати, потім зробимо... Будемо слухати ваші будь-які пропозиції, тобто нам максимально потрібно долучати максимальну кількість жінок з областей, з регіонів, громадські організації і створювати потужний жіночий рух, який буде стабілізувати країну і давати країні розвиватися.

Це, власне, моє бачення. І я, власне, дуже сподіваюся на ваше розуміння, на вашу підтримку. Чекаємо від вас інших імен, інших жінок, яких ви вважаєте за потрібне долучити.

І запрошуємо завтра, пані Раїсо, запрошуйте ще раз.

ШМАТКО Р.Ю. Завтра ми вас всіх чекаємо. З 14-ї до 15-ї години будемо реєструватися. Всі отримають такі цікаві речі. Потім будемо нагороджувати, потім будемо пити каву і чай, спілкуватися. Хочу, щоб ви побачили наших жінок, яких я знаю, там буде фотовиставка. Ви побачите наших жінок багатьох, і потім буде концерт. Ми ж жінки! Весна! І будемо мати можливість поспілкуватися трошки, будемо об'єднуватися. Пропонуйте, ми ж не можемо знати всіх. А разом, "гуртом батька легше бити", тому будемо щось вирішувати.

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. А я хочу ще раз всіх вас привітати з святом весни, святом жінки, святом любові, святом кохання, святом віри, надії, взаєморозуміння нашого. Всім вам побажати міцного здоров'я, сказати, що пан Микола Гуменюк і корпорація "Юрія-Фарм" приготувала вам невеличкі подарунки, які вам будуть вручати, коли ви будете виходити з тих дверей.

А зараз я хотіла, щоб ми всі з вами поплескали нашим дівчатам, які тут сидять. (*Оплески*). І подякували їм за мужність і за героїзм їхніх чоловіків, і за те, що вони мають сили, бажання, натхнення бути разом з нами, будувати майбутнє і змінювати країну.

І дякую ще раз всім вам. Слава Україні!

ІЗ ЗАЛУ. Героям слава!

БОГОМОЛЕЦЬ О.В. І слава українським жінкам. Я вірю, що за нами майбутнє!

